

Бутенко А.І., Сараєва І.М.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ
ЕФЕКТИВНОСТІ
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДТРИМКИ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

**ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ РИНКУ ТА
ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Бутенко А.І., Сараєва І.М.

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПІДТРИМКИ ПРОМИСЛОВОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Одеса – 2008

ББК 65.01:65.301
УДК 330.837:334.716
Б93

Бутенко А.І., Сараєва І.М. Концептуальні засади ефективності інституціонального забезпечення підтримки промислового підприємництва. – Одеса: Вид-во «ВМВ», 2008. – 117 с.

У брошурі обґрунтовано необхідність концептуальних змін державної політики регулювання розвитку підприємництва в країні й розробки інструментально-методичних засобів оцінки її ефективності; проведений ситуаційний аналіз сучасного стану, чинників, динаміки, продуктивності й тенденцій розвитку малого підприємництва, зокрема, виробничого.

Рекомендується студентам, аспірантам, викладачам економічних навчальних закладів, широкому колу осіб, що цікавляться проблемами розвитку національної економіки.

Рецензенти:

д.е.н., проф. Бельтюков Є.А

д.е.н., проф. Котлубай М.І.

Рекомендовано до друку Вченою Радою Інституту
проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН
України (протокол № 6 від 26.06.2008 р.)

©Бутенко, А.І., Сараєва І.М., 2008

©Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН
України, 2008

ВСТУП.....	4
1. АНАЛІЗ ЗАГАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	8
2. АНАЛІЗ СТАНУ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ.....	24
3. ПОРІВНЯННЯ СТАНУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА В КРАЇНАХ ЄС ..	35
4. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	47
ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	58
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ.....	66
Додаток 1. Визначення сектору МСП в Україні і в країнах ЄС	67
Додаток 2. Фінансування заходів Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні, передбачених Державним бюджетом, у 2007 р.....	70
Додаток 3. Заходи щодо виконання Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні на 2005-2008 рр.	72
Додаток 4. Вплив рівня фінансування регіональних програм розвитку малого підприємництва на зростання кількості МП за регіонами України.....	92

ВСТУП

Сучасні тенденції постіндустріальної модернізації світової економіки обумовлюють зростаючу роль розвитку підприємництва у посиленні соціально-економічного потенціалу й підвищенні конкурентоспроможності вітчизняної економіки. При цьому мале й середнє підприємництво (МСП) стає ключовою ланкою в структурі суспільного відтворювального процесу, без якої неможливо забезпечити успішний соціально-економічний розвиток і зростання ефективності виробництва.

В економічно розвинених країнах МСП розглядається як ринковий інститут, який забезпечує вирішення низки економічних і соціальних завдань, а саме:

- формування конкурентного середовища;
- насичення ринку товарами й послугами;
- забезпечення зайнятості;
- збільшення податкових надходжень;
- стримування тенденцій монополізації ринку;
- посилення інноваційної складової економіки.

Так, наприклад, частка МСП у загальній кількості приватних компаній у деяких країнах сягає 99% (див. Табл.1), внесок МСП у зростання ВВП складає близько 50% у США, Франції, Італії, Великобританії, у забезпечення зайнятості – до 70% - у Японії, Німеччині й Італії. У США МСП генерують майже 55% інновацій, що в перерахунку на одного працівника дає показник, у два рази більший, ніж у секторі великих компаній¹, крім того, у МСП працюють 28% всіх зайнятих у сфері

¹ Слід відзначити, що в США до сектора малого та середнього бізнесу відносять підприємства з кількістю працівників до 500 осіб і доходом до 6 млн. дол. на рік.

високих технологій, 96% експортерів також відносяться до сектора МСП².

Таблиця 1. Ключові показники розвитку МСП у розвинених країнах³

Показники	США	Канада	Японія	Німеччина	Франція	Італія	Велика Британія
Внесок МСП у зростання ВВП	52%	43%	52%	57%	50%	55%	52%
Внесок МСП у забезпечення зайнятості	50%	47%	70%	70%	57%	71%	56%
МСП у відсотках від загальної кількості компаній	98%	99,8%	99%	99%	98%	99%	99%

Закордонний досвід свідчить про те, що державна політика відносно малого підприємництва є важливим самостійним системним напрямком. Головне завдання цієї політики полягає у створенні для малого і середнього бізнесу умов сприяння, що обумовлюють стабільність економічного розвитку держави, розвиток ринкової інфраструктури, зростання підприємницької ініціативи тощо. У розвинених країнах відпрацьовані і діють ефективні системи державних заходів з правового, фінансового, матеріально-технічного, інформаційного забезпечення сталого розвитку малого підприємництва.

Інституціональні рамки державної політики підтримки підприємництва в Україні були в основному сформовані після прийняття двох основних документів -

² Государственная политика США в отношении предпринимательства и малого бизнеса [Електронне джерело]: http://www.nisse.ru/analitics.html?id=gp_usa

³ **Джерело:** Руководство по наилучшей практике в области формирования позитивного делового и инвестиционного климата. – ОБСЕ, 2006. – С.140.

законів України «Про державну підтримку малого підприємництва»⁴ і «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні»⁵. В останньому законі визначено наступні основні напрямки Національної Програми:

1. Удосконалення нормативно-правової бази у сфері підприємницької діяльності;
2. Формування єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємництва;
3. Активізація фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки малого підприємництва;
4. Сприяння створенню інфраструктури розвитку малого підприємництва;
5. Впровадження регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва.

Національна Програма передбачає щорічну розробку Кабінетом Міністрів України відповідних заходів щодо її реалізації, на підставі яких розробляються регіональні й місцеві програми розвитку підприємництва.

Важливими інституціональними факторами розвитку малого підприємництва в Україні безумовно стало запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва⁶, та норм регуляторної політики⁷.

⁴ Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» № 2063-III від 19.10.2000 р. //Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2000. – № 51-52. – ст.447.

⁵ Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» № 2157-III від 21.12.2000 р. //Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2001. – № 7. – ст.35.

⁶ Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» № 727/98 від 3 липня 1998 року // Офіційний вісник України. – 1998. – № 27. – С.1, код акту 5610/1998.

⁷ Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» №1160-IV від 11 вересня 2003 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2004. – № 9. – ст. 79.

Все це сприяло становленню сектора малого підприємництва в Україні і позитивній динаміці його розвитку на протязі останніх років.

Але в цілому стан розвитку і структуру цього сектору економіки не можна вважати задовільними. Особливо це стосується малого промислового підприємництва⁸. На думку експертів, в Україні спостерігається «збереження інституціональної недосконалості малого підприємництва»⁹.

Згідно з Європейською хартією малих підприємств «Малі підприємства повинні розглядатися як першоджерело інновацій, зайнятості, а також соціальної та місцевої інтеграції в Європу»¹⁰. Але в Україні ступінь інноваційності малого бізнесу залишається вкрай низьким, і цей аспект його розвитку потребує особливої уваги держави.

Тому головною метою цієї роботи є обґрунтування неефективності існуючої моделі державної підтримки малого підприємництва і необхідності концептуальних змін державної політики регулювання цього сектору, включаючи вдосконалення інституціональних умов, на підставі сучасного стану, чинників, динаміки, продуктивності й тенденцій розвитку малого підприємництва, зокрема виробничого.

⁸ Під «малим промисловим підприємництвом» будемо розуміти специфічний сектор вітчизняної економіки, у якому ведеться підприємницька діяльність, спрямована на створення матеріальних благ, у сфері промислового виробництва при мінімальному використанні ресурсів з метою максимального задоволення економічних потреб (Блинова Н.А. Макроэкономические финансовые инструменты повышения конкурентоспособности промышленных предприятий малого бизнеса. Автореф. дис...к.э.н.: 08.00.10. – М.:РЭА им.Г.В.Плеханова, 2006. – С.9.)

⁹ Україна в 2007 році: внутрішнє і зовнішнє становище та перспективи розвитку: Експертна доповідь. – К.:НІСД, 2007. – С.98.

¹⁰ European Charter for Small Enterprises/ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/index_en.htm

1. АНАЛІЗ ЗАГАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Аналіз структури підприємництва в Україні у 2006 році показав, що левову частку сектору (83%) складають суб'єкти підприємницької діяльності – фізичні особи (Рис.1).

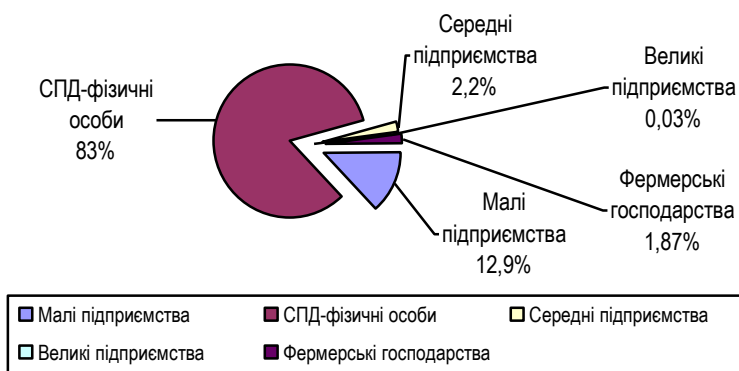

Рис.1. Структура підприємництва в Україні¹¹

Динаміку основних показників розвитку малого та середнього підприємництва в Україні наведено у Табл.2.

У 2007 році, згідно даних Держкомстату, в Україні діяло 2576,5 тис. суб'єктів малого підприємництва, з них 358,5 тис. суб'єктів (або 13,9%) – малі підприємства (включаючи фермерські господарства) і 2218 тис. суб'єктів (або 86,1%) – фізичні особи-підприємці¹².

¹¹ Діаграму складено на підставі статистичних даних Держкомстату України і Держпідприємництва України. **Джерела:** Про розвиток малого підприємництва в Україні у 2006 році // Експрес-випуск Держкомстату України №222 від 07.09.2007 р. / <http://www.ukrstat.gov.ua>; <http://www.dkrp.gov.ua>

¹² Про розвиток малого підприємництва в Україні у 2007 році. // Експрес-інформація Держкомстату України від 11.09.2008 р. № 213 / <http://www.ukrstat.gov.ua>

Таблиця 2. Динаміка основних показників розвитку малого та середнього підприємництва в Україні¹³

Показники	2004	2005	2006	2007 прогноз	До загал. к-ті підпр., %
Кількість суб'єктів малого та середнього підприємництва, тис. од., <i>приріст до попереднього року, %</i> в тому числі:	2124,1	2302,4 +8,4	2379,4 +3,3	2487,1 +4,5	
Кількість суб'єктів малого підприємництва, тис. од. <i>приріст до попереднього року, %</i> в тому числі:	2077,1 +4,7%	2253,7 +8,5	2327,3 +3,2	2432,3 +4,5	
Кількість малих підприємств, тис. одиниць <i>приріст до попереднього року, %</i>	283,4 +3,9%	295,1 +4,1	307,4 +4,2	322,7 +5,0	85,3%
Кількість фізичних осіб - суб'єктів малого підприємництва, тис. осіб <i>приріст до попереднього року, %</i>	1751,6 +5,0%	1917,0 +9,4	1976,7 +3,1	2065,6 +4,5	
Кількість селянських (фермерських) господарств, тис. од. <i>приріст до попереднього року, %</i>	42,5 -	42,4 -0,2	43,2 +1,8	44,1 +1,9	
Кількість середніх підприємств, тис. од. <i>приріст до попереднього року, %</i>	47,0 -	48,7 +3,5	52,1 +7,0	52,5 +4,0	14,5%
Кількість зайнятих у малому та середньому підприємстві, тис. осіб, <i>приріст до попереднього року, %</i> в тому числі:	9784,8	9678,8	9610,4 -0,7	9857,6 +2,5	
Кількість зайнятих в малому підприємстві, тис. осіб, <i>приріст до попереднього року, %</i> в тому числі:	5263,3 +0,3%	5277,6 +0,3	5322,1 +0,8	5505,0 +3,4	
в тому числі					
Кількість зайнятих на малих підприємствах, тис. осіб <i>приріст до попереднього року, %</i>	1978,8 -3,6%	1890,4 -4,5	1816,6 -3,9	1862,0 +2,5	

¹³ Джерело: Держкомстат України <http://www.ukrstat.gov.ua>, сайт Держпідприємництва України <http://www.dkpr.gov.ua>

Закінчення таблиці 2

Показники	2004	2005	2006	2007 прогноз	До загал. к-ті підпр., %
Кількість зайнятих працівників у фізичних осіб, тис. осіб <i>приріст до попереднього року, %</i>	3165,3 +2,8%	3282,9 +3,7	3398,8 +3,5	3534,7 +4	
Кількість зайнятих працівників у селянських (фермерських) господарствах, тис. осіб <i>приріст до попереднього року, %</i>	119,2 +1,3%	104,3 -12,5	106,7 +2,3	108,3 +1,5	
Кількість зайнятих на середніх підприємствах, тис. осіб, <i>приріст до попереднього року, %</i>	4521,5 -	4401,2 -2,6	4288,3 -2,5	4352,6 +1,5	
Обсяг реалізованої продукції робіт, (послуг) суб'єктами малого та середнього підприємництва, млн. грн. (в діючих цінах) <i>приріст до попереднього року, %</i>	1141363,7	1199508,2 +5,1	1515890,6 +26,4	1753050,1 +15,6	
в тому числі:					
Обсяг реалізованої продукції в малому підприємстві, млн. грн. <i>приріст до попереднього року, %</i>	151261,5 +21,8	177860,3 +17,6	212307,0 +19,4	253929,0 +20	
Обсяг реалізованої продукції на малих підприємствах, млн. грн. <i>приріст до попереднього року, %</i>	4363,5 +14,1	82936,7 +11,5	90309,0 +8,9	101146,1 +12	
Обсяг реалізованої продукції фізичними особами – суб'єктами підприємництва, млн. грн. <i>приріст до попереднього року, %</i>	75382,5 +30,3	92774,2 +23,1	119143,1 +28,4	148928,8 +25	
Обсяг реалізованої продукції селянськими (фермерськими) господарствами, млн. грн. <i>приріст до попереднього року, %</i>	1515,5 -32,6	2149,3 +41,8	2854,9 +32,8	3854,1 +35	
Обсяг реалізованої продукції на середніх підприємствах, млн. грн. <i>приріст до попереднього року, %</i>	990102,2 -	1021647,9 +3,2	1303583,6 +27,6	1499121,1 +15	

Обсяг реалізованої суб'єктами малого підприємництва продукції (робіт, послуг) склав у 2007 р. – 262832,3 млн. грн. При цьому власне малими підприємствами – реалізовано продукції на 109812,7 млн. грн., тобто 41,8% (див.Табл.3). Із загального обсягу реалізації майже дві третини приходить на сферу торгівлі.

Таблиця 3. Основні показники діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні у 2007 році¹⁴

	Кількість суб'єктів		Середня кількість зайнятих працівників, тис. осіб		Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), млн. грн.
	тис. одиниць	на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць	всього	З неї найманих працівників	
Суб'єкти малого підприємництва - всього	2576,5	554	5520,2	3204,4	262832,3
у тому числі					
Малі підприємства*	358,5	77	1841,3	1743,4	109812,7
у % до загального показника	13,9	-	33,4	54,4	41,8
Фізичні особи-підприємці**	2218,0	477	3678,9	1461,0	153019,6
у % до загального показника	86,1	-	66,6	45,6	58,2

¹⁴ **Джерело:** Про розвиток малого підприємництва в Україні у 2007 році //Експрес-інформація Держкомстату України від 11.09.2008 р. № 213/ <http://www.ukrstat.gov.ua>

* Дані наведені з урахуванням діючих фермерських господарств, обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) приведено без ПДВ та акцизу

** Статистичну інформацію сформовано на підставі даних ДПА України

За даними Держкомстату, у 2007 році кількість суб'єктів малого підприємництва зросла в цілому на 11,1%, але головним чином за рахунок фізичних осіб-підприємців, кількість яких збільшилась на 12,2%, у той час, як саме малих підприємств – лише на 4,7%.

Між тим, розрахунок продуктивності підприємств (тобто обсяг реалізації на одне МП) малого бізнесу та суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб за видами діяльності (Табл.4-5) показує, що продуктивність СПД-фізичних осіб складає лише 22,2% у порівнянні з продуктивністю малих підприємств в цілому по економіці і біля третини (29%) – у промисловості. Продуктивність на одного зайнятого у секторі малого підприємництва працівника складає в цілому по економіці 48,4 тис. грн., у той час, як продуктивність на одного зайнятого у СПД-фізичних осіб (якщо враховувати і фізичних осіб-підприємців і найманих робітників) – 35 тис. грн.

Більше половини (68,2%) фізичних осіб-підприємців у 2007 році працювало у торгівлі (Рис.2).

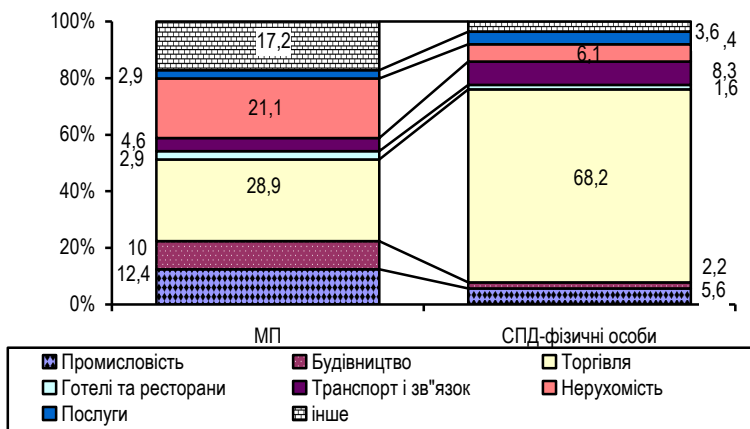

Рис.2. Порівняння кількості МП та СПД-фізичних осіб за видами економічної діяльності¹⁵

¹⁵ **Джерело:** Про розвиток малого підприємництва в Україні у 2007 році. // Експрес-інформація Держкомстату України від 11.09.2008 р. № 213 / <http://www.ukrstat.gov.ua>

**Таблиця 4. Порівняння продуктивності МП та СПД-фізичних осіб
за видами діяльності у 2007 році¹⁶**

	К-ть суб'єктів, тис. од.	Середня к-ть зайнятих працівників, тис. осіб	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) у діючих цінах, млн. грн.	Продуктивність 1 МП (обсяг реалізації/1 МП), тис. грн.	Продуктивність (обсяг реалізації/1 зайнятого в МП), тис. грн.	К-ть суб'єктів, тис. од.	Середня к-ть найманих працівників, тис. осіб	К-ть зайнятих у СПД-фіз-осіб	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) у діючих цінах, млн. грн.	Продуктивність (обсяг реалізації/1 СПД-фіз-особу), тис. грн.	Продуктивність (обсяг реалізації/1 зайнятого у СПД-фіз-осіб, тис. грн.
Всього	358,5	1841,3	109812,7	306,3	59,6	2218,0	1461,0	3679,0	153019,6	68,9	41,6
С/г, мисливство, лісове господарство	50,1	232,4	8635,4	172,7	37,2	46,2	20,6	66,8	2459,1	53,2	36,8
Промисловість	44,6	328,2	14038,6	314,8	42,8	124,5	148,3	272,8	11494,5	92,3	42,1
Будівництво	35,9	202,6	12583,4	350,5	62,1	48,7	28,9	77,6	4503,2	92,5	58,0
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	103,6	340,5	40678,3	392,6	119,5	1513,0	1014,6	2527,6	107227,1	70,9	42,4
Торгівля	7,9	30,7	2626,6	332,5	85,6	50,6	36,2	86,8	5806,1	114,7	66,9

¹⁶ Про розвиток малого підприємництва в Україні у 2006 році// Експрес-випуск Держкомстату України №222 від 07.09.2007 р. // <http://www.ukrstat.gov.ua>

	К-ть суб'єктів, тис. од.	Середня к-ть зайнятих працівників, тис. осіб	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) у діючих цінах, млн. грн.	Продуктивність 1 МП (обсяг реалізації/1 МП), тис. грн.	Продуктивність (обсяг реалізації/1 зайнятого в МП), тис. грн.	К-ть суб'єктів, тис. од.	Середня к-ть найманих працівників, тис. осіб	К-ть зайнятих у СПД-фіз-осіб	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) у діючих цінах, млн. грн.	Продуктивність (обсяг реалізації/1 СПД-фіз-особу), тис. грн.	Продуктивність (обсяг реалізації/1 зайнятого у СПД-фіз-осіб, тис. грн.
автомобілі											
Оптова торгівля і посередництво	72,3	188,9	30581,9	422,4	161,9	172,0	113,3	285,3	39300,9	228,5	139,2

Закінчення таблиці 4

	К-ть суб'єктів, тис. одиниць	Середня к-ть зайнятих працівників, тис. осіб	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) у діючих цінах, млн. грн.	Продуктивність 1 МП (обсяг реалізації/1 МП), тис. грн.	Продуктивність (обсяг реалізації/1 зайнятого в МП), тис. грн.	К-ть суб'єктів, тис. одиниць	Середня к-ть найманих працівників, тис. осіб	К-ть зайнятих у СПД-фіз-осіб	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) у діючих цінах, млн. грн.	Продуктивність (обсяг реалізації/1 СПД-фіз-особу), тис. грн.	Продуктивність (обсяг реалізації/1 зайнятого у СПД-фіз-осіб, тис. грн.
Роздрібна торгівля	23,4	120,9	7469,8	319,2	61,8	1290,4	865,1	2155,5	62120,1	48,1	28,8
Діяльність готелів і ресторанів	10,3	70,8	2159,3	209,6	30,5	35,6	44,4	80,0	2186,8	61,4	27,3
Транспорт і зв'язок	16,4	105,3	5569,4	339,6	52,9	183,6	98,4	282,0	9119,5	49,6	32,3
Фінансова діяльність	4,6	19,9	4244,4	922,7	213,3	8,1	1,4	9,5	745,4	92,0	78,5

Операції з нерухомістю	75,6	411,6	18615,6	246,2,6	45,2	134,7	34,4	169,1	10705,1	79,5	63,3
Освіта	2,1	15,7	429,1	204,3	27,3	4,1	1,5	5,6	130,5	31,8	23,3
Охорона здоров'я і надання соціальної допомоги	4,3	31,4	741,2	172,4	23,6	15,5	10,9	26,4	550,8	35,5	20,9
Надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури, спорту	10,2	87,5	1861,3	182,5		82,4	54,1		2936,0	35,6	

Таблиця 5. Порівняння продуктивності МП та СПД-фізичних осіб по економіці в цілому й у промисловості у 2006-2007 рр.¹⁷

¹⁷ **Джерела:** Про розвиток малого підприємництва в Україні у 2006 році //Експрес-випуск Держкомстату України №222 від 07.09.2007 р.; Про розвиток малого підприємництва в Україні у 2007 році //Експрес-випуск Держкомстату України № 213 від 11.09.2008 р. // <http://www.ukrstat.gov.ua>

	К-ть суб'єк- тів, тис.од	Середн я к-ть зайняти х працівн иків, тис.осіб	Обсяг реалізо- ваної продукц ії (робіт, послуг) у діючих цінах, млн.грн.	Продуктив ність 1 МП (обсяг реалізації/ 1 МП), тис.грн	Продуктив ність (обсяг реалізації/ 1 зайнятого в МП), тис.грн	К-ть суб'єк- тів, тис.од	Середн я к-ть найман их працівн иків, тис.осіб	К-ть зайня- тих у СПД- фіз- осіб	Обсяг реалізо- ваної продукц ії (робіт, послуг) у діючих цінах, млн.грн	Продуктив ність (обсяг реалізації/ 1 СПД-фіз особу), тис.грн	Продуктив ність (обсяг реалізації/ 1 зайнятого у СПД- фізосіб, тис.грн
Всього											
2006	342,4	1923,3	93163,9	272,1	48,4	1976,7	1422,1	3398,8	119143,1	60,3	35,1
2007	358,5	1841,3	109812,7	306,3	59,6	2218,0	1461,0	3679,0	153019,6	68,9	41,6
Промисло- вість											
2006	44,3	352,1	12266,7	276,9		101,0	134,5		8148,7	80,7	
2007	44,6	328,2	14038,6	314,8	42,8	124,5	148,3	272,8	11494,5	92,3	42,1

На протязі майже 10 років В Україні зберігається позитивна динаміка зростання кількості малих підприємств (Рис.4).

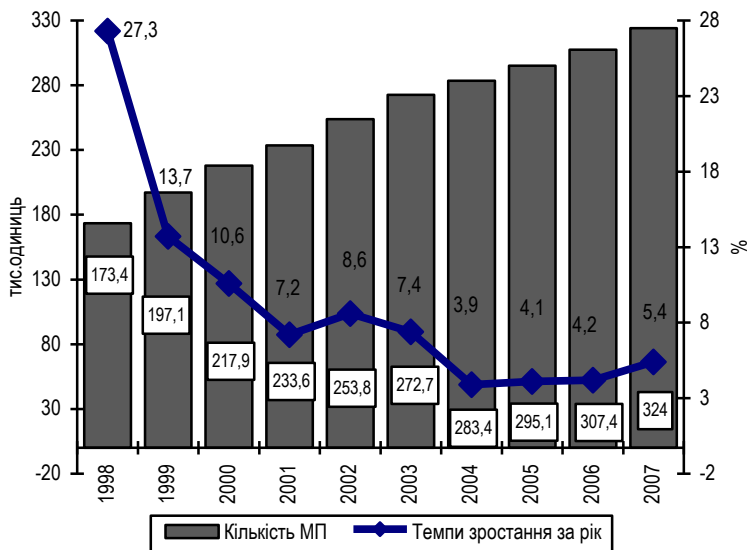

Рис.4. Динаміка кількості малих підприємств і темпи їх зростання у 1998-2007рр.¹⁸

Разом з тим, темпи зростання кількості МП, як можна побачити на рис.4, знизились з 27,3% у 1998 році до 3,9% у 2004 р. У 2005-2007 рр. спостерігалось зростання цього показника, але дуже повільне.

З 2004 року постійно знижується показник зайнятості на малих підприємствах (Рис.5). Кількість зайнятих знизилась майже на 15% – з 2052,2 тис. осіб у 2003 до 1748,1 у 2007 р.

¹⁸ **Джерела:** Регіональний аспект розвитку малих підприємств в Україні у 2007 році// Експрес-випуск Держкомстату України від 17.07.2008 р. №164. – С.5; Статистичний щорічник України за 2002 рік. – К.: Держкомстат України, 2003. – С.338.

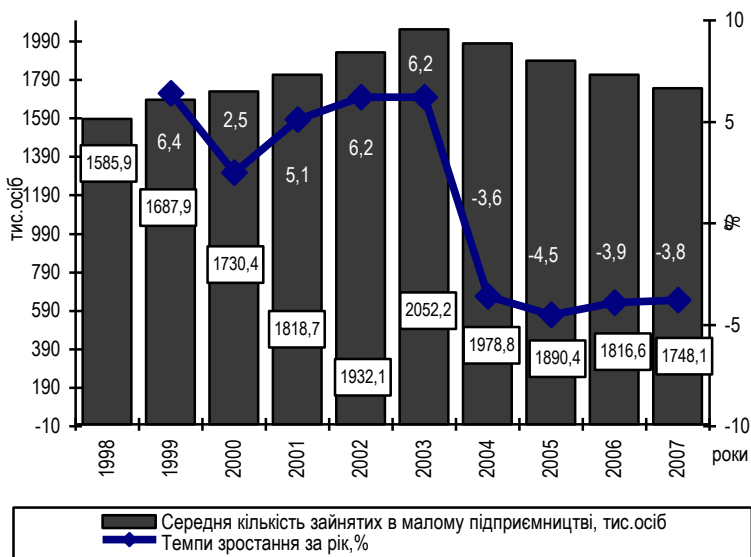

Рис.5. Динаміка зайнятості на малих підприємствах у 1998-2007 рр.¹⁹

Поступово зменшується і показник середньої кількості найманих працівників на одному малому підприємстві – з 8,9 осіб у 1998 році до 5 осіб у 2007 р., тому можна стверджувати, що за стандартами ЄС в Україні розвивається переважно мікро-підприємництво. А це означає, що знижується соціальна роль малого підприємництва.

Реально функціонували, тобто реалізовували продукцію і надавали послуги у 2007 році тільки 211,6 тис. малих підприємств, або 65,3% від їхньої загальної кількості, що на 1,8% менше, ніж у 2006 р. і є абсолютним мінімумом за останні роки. Це свідчить, по-

¹⁹ **Джерела:** Основні показники розвитку малих підприємств // <http://www.ukrstat.gov.ua>; Статистичний щорічник України за 2002 рік. – К.: Держкомстат України, 2003. – С.340.

перше, про високий рівень «тіньового» сектору економіки, а, по-друге, про дуже складну процедуру закриття бізнесу.

Залишається регіональна нерівномірність розвитку малого бізнесу. Більше половини малих підприємств зосереджено у семи регіонах України: у м. Києві (19,5% від загальної кількості МП), Донецькій (8%), Дніпропетровській (6,7%), Харківській (6,3%), Львівській (5,7%), Одеській (5,3%) областях та Автономній республіці Крим (5%)²⁰.

Динаміка кількості малих підприємств за регіонами України наведена у таблиці 2, Додатку 4, а темпи їх зростання у 2005-2007 роках – на рис.6.

Середньомісячна заробітна плата одного найманого працівника на малому підприємстві у 2007 році становила 687,91 грн. (у 2005 р. – 428,97 грн., у 2006 – 545,63 грн.), що майже вдвічі менше середньої по економіці, яка у 2007 році складала 1351 грн.

За даними офіційної статистики, в секторі малого підприємництва залишається дуже високим рівень збитковості. У 2007 році 66,4% малих підприємств отримали 12840,2 млн. грн. прибутку від звичайної діяльності до оподаткування (7,0% від загального обсягу прибутку в цілому по Україні), а 33,6% – отримали збиток на загальну суму – 14687,1 млн. грн. (31,2% від загального обсягу збитків). Фінансовий результат (сальдо) від звичайної діяльності до оподаткування малих підприємств за 2007 рік був від'ємним і становив 1846,9 млн. грн. збитків (у 2005 році – 529,0 млн. грн. збитків, і тільки у 2006 році – 249,5 млн. грн. прибутків)²¹.

²⁰ Регіональний аспект розвитку малих підприємств в Україні у 2007 році// Експрес-випуск Держкомстату України №164 від 14.07.2008 р.// <http://www.ukrstat.gov.ua>

²¹ Діяльність малих підприємств у 2007 році// Експрес-випуск Держкомстату України №163 від 14.07.2008 р.// <http://www.ukrstat.gov.ua>

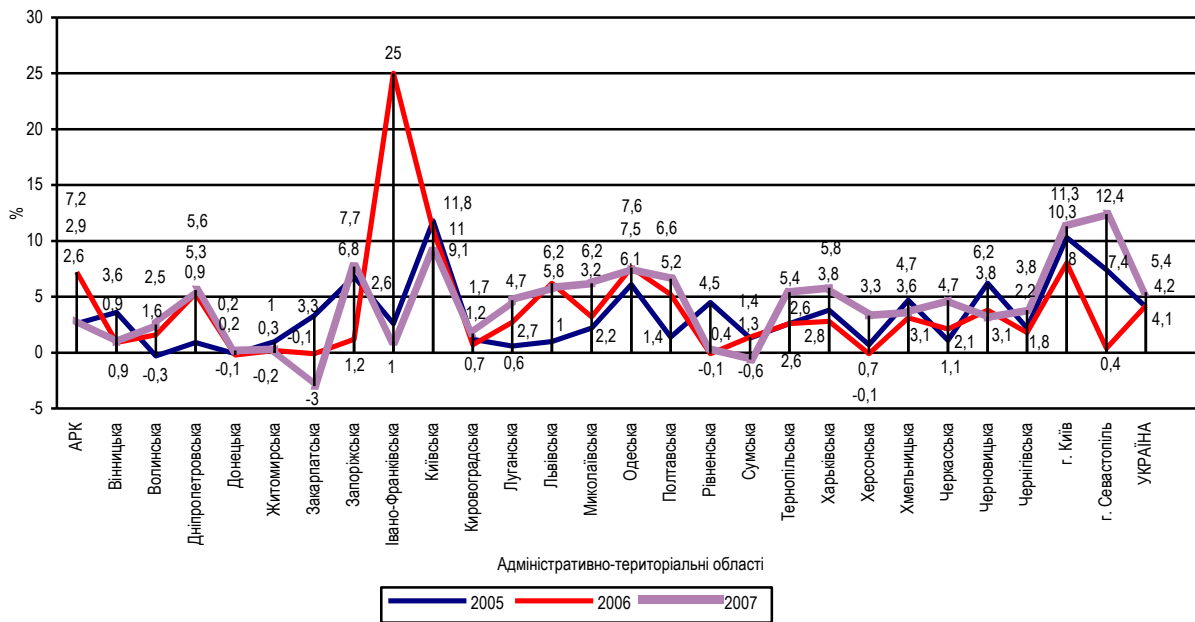

Рис.6. Темпи зростання МП у регіонах України у 2005-2007 рр.

За експертними оцінками, «представники малого бізнесу в середньому офіційно фіксують лише біля 40% від реального обсягу свого виробництва й ще менший відсоток доходів. Значна частка зайнятих у сфері підприємництва в Україні взагалі не фіксується офіційною статистикою»²².

Згідно з даними незалежних досліджень БІЗПРО і Міжнародної Фінансової Корпорації (МФК), середня рентабельність малих підприємств з урахуванням неофіційної складової складає близько 7%, середніх – близько 8%²³.

Протягом останніх років галузева структура малого підприємництва зосереджується, головним чином, у галузях зі швидким обігом капіталу.

За галузевою структурою у 2007 році більше двох третин малих підприємств було зосереджено у сфері торгівлі та послуг. Так, 32,0% малих підприємств від їх загальної кількості були торговельними, 23,3% – займалися операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям, 5,1% – функціонували у сфері транспорту та зв'язку, по 3,2% припадало на діяльність готелів та ресторанів; надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту²⁴.

Підприємства виробничої сфери становили 29,7% у загальній кількості малих підприємств, серед яких 13,8% – промислові підприємства, 11,1% – будівельні, 4,8% – сільськогосподарські²⁵. (Для

²² Крючкова І. Закономірності диференціації підприємств України // Банківська справа. – 2002. – № 6 (48). – С. 21.

²³ Дослідження зовнішньоекономічної діяльності малих та середніх підприємств Львівської області. – Львів: Європейський центр ділової інформації, 2005.

²⁴ Діяльність малих підприємств у 2007 році// Експрес-випуск Держкомстату України №163 від 14.07.2008 р.// <http://www.ukrstat.gov.ua>

²⁵ Діяльність малих підприємств у 2007 році// Експрес-випуск Держкомстату України №163 від 14.07.2008 р.// <http://www.ukrstat.gov.ua>

порівняння у 2006 році ці цифри були відповідно: 14,4%, 10,2% і 5,1%).

Інноваційна діяльність вітчизняних підприємств в цілому у 2007 році дещо покращилася. Питома вага підприємств, що впроваджували інноваційні технології, становила 14,2%, збільшившись порівняно з 2006 р. на 3 в.п. Загальна вартість освоєних інноваційних технологій дорівнювала 10,8 млн. грн. (збільшення на 76%), з них 7,9 млрд. грн. (зростання на 53%) було профінансовано за власний рахунок підприємств. Питома вага реалізованої на ринку інноваційної продукції у порівнянні з 2006 р. залишилася незмінною на рівні 6,7%²⁶. Інноваційна активність підприємств значною мірою залежала від розмірів підприємства. Так, частка інноваційно активних підприємств залежно від чисельності працюючих становила:

- від 5 тис. і більше осіб – 54,0%;
- 1000-4999 осіб – 40,2%;
- 500-999 – 29,6%;
- 250-499 – 20,0%;
- 100-249 – 15,4%.

Але, як і раніше, інноваційна сфера української економіки залишається поза увагою малого підприємництва; не розвиваються венчурні фірми.

Зростає рівень неформального сектора малого бізнесу. За оцінками експертів, в Україні неофіційно, без реєстрації працює не менше 500 тис. (майже 25%) суб'єктів підприємницької діяльності²⁷.

²⁶ Конкурентоспроможність економіки України: місце України в основних світових рейтингах. – К.: Департамент макроекономіки Міністерства економіки України, 2008. – С. 18.

²⁷ Бізнес-середовище в Україні. Проект «Розвиток підприємництва в Україні». – К.: Міжнародна Фінансова Корпорація (IFC), Група Світового Банку, 2007. – С.8.

2. АНАЛІЗ СТАНУ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ

Розвитку підприємництва в Одеському регіоні властиві ті ж риси, що й у цілому по Україні. У 2007 р. на Одещині діяло 20500 підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності (без врахування банків, фермерських господарств та фізичних осіб-підприємців). Порівняно з 2006 р. кількість підприємств збільшилась на 7%, або на 1400 одиниць²⁸. Крім того, за даними Держкомстату, у 2007 році в Одеській області працювало 136,7 тисяч фізичних осіб-підприємців²⁹.

Основні показники розвитку підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності за 2007 рік наведені у таблиці 6. Переважну більшість усіх підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності (84,4%) складали малі підприємства, але вони забезпечували зайнятістю лише 22,9% працівників, обсяг реалізованої МП продукції (робіт, послуг) склав лише 6,4% від загального обсягу. Продуктивність (тобто обсяг реалізованої продукції на одного зайнятого в МП) малих підприємств майже в 5 разів нижче ніж на середніх та майже удвічі нижче, ніж на великих підприємствах. Крім того, операційні витрати на одиницю реалізованої продукції, на малих підприємствах області складали 102,8 коп./грн., що вище ніж на великих та середніх підприємствах.

²⁸ Підприємницька діяльність в Одеській області за 2007 рік// Прес-випуск Головного управління статистики в Одеській області № 52 від 28 серпня 2008 року// <http://www.odessastat.od.ua>

²⁹ Про розвиток малого підприємництва в Україні у 2007 році //Експрес-випуск Держкомстату України № 213 від 11.09.2008 р. // <http://www.ukrstat.gov.ua>

Таблиця 6. Основні показники розвитку підприємств - суб'єктів підприємницької діяльності в Одеській області за 2007 р.³⁰

	Всього	У тому числі		
		великих підприємств	середніх підприємств	малих підприємств
Кількість підприємств, одиниць	20511	31	3161	17319
у % до загальної кількості	100	0,15	15,41	84,44
Кількість підприємств на 10 тис. осіб наявного населення	85	-	13	72
Середньорічна кількість зайнятих* працівників, осіб	438829	123902	214406	100521
у % до загальної кількості	100	28,2	48,9	22,9
Середньорічна кількість найманих** працівників, осіб	431664	123901	214112	93651
Фонд оплати праці, тис. грн.	5893724,3	2599117,3	2602386,4	692220,6
Середньомісячна заробітна плата одного найманого працівника, грн.	1137,79	1748,11	1012,86	615,96
Обсяг реалізованої продукції робіт, послуг (без ПДВ, акцизу), тис.грн.	88295238,9	16136435,4	66531683,6	5627119,9
у % до загального обсягу	100	18,3	75,4	6,4
Продуктивність (обсяг реалізації на одного зайнятого), тис.грн.	201,2	130,2	310,3	55,97
Операційні витрати на одиницю реалізованої продукції, коп./грн.	97,6	90,9	98,8	102,8

³⁰ Джерело: Головне управління статистики в Одеській області// <http://www.odessastat.od.ua>

*Включаючи штатних, позаштатних та неоплачуваних (власників, засновників підприємства та членів їх сімей) працівників

** Включаючи штатних та позаштатних працівників

Середньорічна заробітна плата одного найманого працівника на малих підприємствах складала у 2007 році лише 615,96 грн., у той час, як на середніх та великих вона складала 1012,86 грн. і 1748,11 грн. відповідно. Найбільш ефективно у 2007 в Одеській області функціонували середні підприємства.

Переважна частина підприємств області (30%) займалась торгівлею, ремонтом автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, майже чверть підприємств працювала у сфері здійснення операцій з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям. У реальному секторі економіки працювала четверта частина малих підприємств, серед яких 11% – промислові, 10% – будівельні, 5% – сільськогосподарські. Динаміка показників питомої ваги МП у загальному і промисловому виробництві Одеської області в 2001-2007 роках представлена на рис.7.

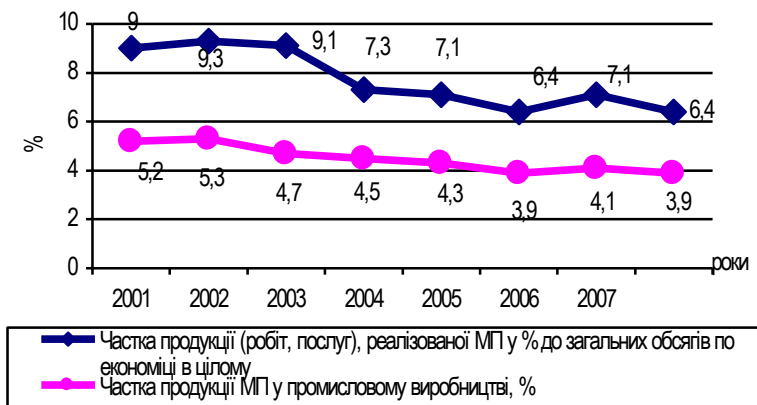

Рис.7. Динаміка показників питомої ваги МП у загальному і промисловому виробництві Одеської

області
у 2001-2007 рр.³¹

Основні показники розвитку малих промислових підприємств Одеської області за 2004-2007 роки наведені в табл.7.

У 2007 р. в Одеській області діяло 1846 малих промислових підприємств, з них 1305, які реалізовували промислову продукцію, що на 2,2% менше, ніж у 2006 р. (1334 од.) і склало 58,4% від усіх промислових підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності області. 90,9% МПП працювали у переробній промисловості, 1,8% – у добувній і 14,8% займалися виробництвом та розподіленням електроенергії, газу та води. Структура кількості малих промислових підприємств за видами економічної діяльності у 1998-2007 рр. наведена на рис.8.

Переважає більшість (60,9%) всіх малих промислових підприємств зосереджена в м. Одеса, 4,9% – в Овідіопольському районі, 4% – в м. Іллічівськ, 3% – в м. Ізмаїл, 2,7% – в Комінтернівському районі.

Аналіз таблиці 7 свідчить, що незважаючи на в цілому позитивну динаміку зростання кількості малих промислових підприємств (лише у 2005 році було зменшення на 11 підприємств) темпи зростання постійно зменшуються. Зменшується також і кількість реально працюючих МПП: у 2007 році кількість МПП, що реалізовували продукцію та надавали послуги становила лише 1305 підприємств (70,7% від загальної кількості МПП). Крім того, постійно зменшується кількість нових малих промислових підприємств: 158 одиниць у 2004 році і тільки 136 одиниць у 2007 р. – 10,5% від загальної кількості діючих промислових підприємств.

³¹ **Джерело:** Малі підприємства в Одеській області. Статистичний збірник – Одеса: Держкомстат України, Головне управління статистики в Одеській області, 2008. – 286 с.

З року у рік зростають і обсяги реалізованої продукції (робіт, послуг): з 455974,8 тис. грн. у 2004 році до 628848,7 тис. грн. у 2007 році (37,9%). Але якщо прийняти до уваги індекси зростання цін і рівень інфляції, то таке зростання вже не здається дуже значним.

**Таблиця 7. Основні показники розвитку малих промислових підприємств (МПП)
Одеської області у 2004-2007 рр.³²**

Показники	2004	2005	2006	2007
Кількість МПП, одиниць	1788	1833	1822	1846
Приріст до попереднього року, %	6,7	2,5	-0,6	1,3
Кількість МПП, що реалізовували продукцію та надавали послуги, одиниць	-	1405	1334	1305
У % до загальної кількості МПП		76,7	73,2	70,7
Кількість нових МПП, створених у звітному році	158	146	138	136
У % до загальної кількості	8,8	8,1	7,6	7,4
Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) МПП у діючих цінах відповідних років, тис. грн.*	455974,8	513577,6	532129,7	628848,7
Приріст до попереднього року, %	-	12,6	3,6	18,2
Частка продукції МПП у загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг) по економіці в цілому*	4,5	4,3	4,1	3,9
Середньорічна кількість зайнятих працівників на МПП, осіб	17687	16719	15392	14873
у % до попереднього року	-	-5,5	-7,9	-3,4
Середньорічна кількість найманих працівників на МПП, осіб	17280	16222	14792	14234
у % до попереднього року	-	-6,1	-8,8	-3,8
У розрахунку на одне підприємство, осіб	10	9	9	8
Продуктивність (обсяг реалізованої продукції на 1 зайнятого в МПП), тис. грн.	25,8	30,7	34,6	42,3
Середньомісячна заробітна плата одного найманого працівника МПП, грн..	299,39	375,70	463,92	584,00
У % до заробітної плати одного найманого працівника на МП	97,6	96,9	94,9	94,8

³²**Джерело:** Малі підприємства в Одеській області. Статистичний збірник. – Одеса: Держкомстат України, Головне управління статистики в Одеській області, 2008. – 286 с

* Дані, наведені в статистичному збірнику за 2007 рік, не погодяться з даними, наведеними в попередніх статистичних збірниках.

Закінчення таблиці 7

Показники	2004	2005	2006	2007
Фінансовий результат (сальдо) від звичайної діяльності МПП до оподаткування, тис. грн.	-33965,0	-31555,6	154734,6	-36376,3
У % до фінансового результату (сальдо) від звичайної діяльності МП в цілому	18,3	34,2	345,1	9,7
Чистий прибуток (збиток) від звичайної діяльності МПП до оподаткування, тис. грн.	-34928,0	-35864,0	150531,6	-41484,1
% МПП, що одержали прибуток, до загальної кількості підприємств	58,7	59,2	62,8	63,5
% МПП, що одержали збиток, до загальної кількості підприємств	41,358,7	40,8	37,2	36,5
Рівень рентабельності операційної діяльності МПП, %	-2,1	-2,8	-6,0	-1,8
Кількість МПП, що здійснювали валові капітальні інвестиції, одиниць	401	443	441	412
Приріст до попереднього року, %	-21,1	10,5	-0,5	-6,6
Загальний обсяг валових капітальних інвестицій МПП, тис. грн.	154024,6	105847,1	83205,6	89784,3
Приріст до попереднього року, %	-	-31,3	-21,4	7,9
Обсяг валових капітальних інвестицій на одне МПП, тис. грн.	86,1	57,7	45,7	48,6
Кількість МПП, що здійснювали витрати на інформатизацію, одиниць	129	147	165	171
Приріст до попереднього року, %	-	14,0	12,2	5,5
Витрати МПП на інформатизацію, тис. грн.	1128,2	872,2	1194,3	1062,4
Приріст до попереднього року, %	-	-22,7	36,9	-11,0

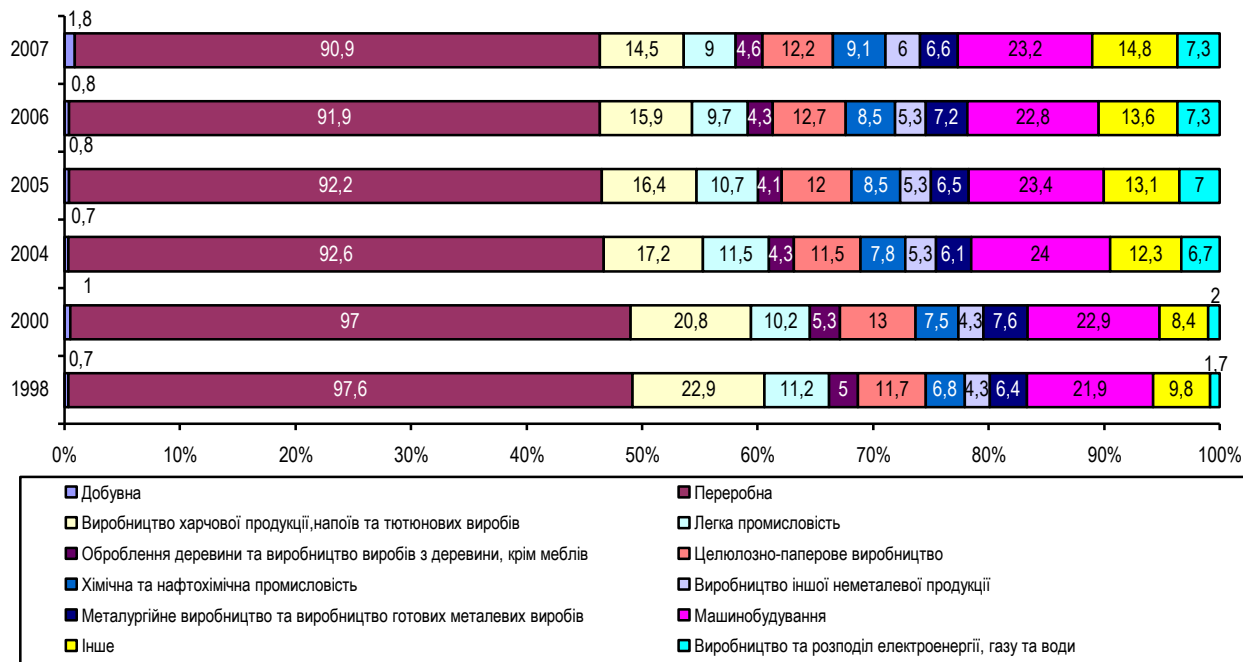

Рис.8. Структура кількості МПП за видами економічної діяльності в Одеській області у 1998-2007 рр.

Крім того, продуктивність, тобто обсяг реалізації продукції (робіт, послуг) на одного зайнятого в МПП працівника складала у 2007 році лише 42,3 тис. грн., що значно нижче продуктивності малих підприємств в економіки в цілому (майже на 40%).

Частка продукції малих промислових підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг) по економіці в цілому теж постійно знижується і складала у 2007 році лише 3,9% (у 2004 році – 4,5%).

Кількість працюючих у малому промисловому підприємстві нараховувала у 2007 році 14873 осіб, що складало лише 3,4% від загальної кількості зайнятого підприємницькою діяльністю населення (без урахування фізичних осіб-підприємців). При цьому цей показник теж продовжує знижуватись.

Майже 75% малих промислових підприємств – це підприємства з середньою кількістю найманих працівників менше 10 осіб, тобто за стандартами ЄС їх можна вважати мікропідприємствами.

Аналіз рентабельності операційної діяльності свідчить про неефективність господарювання малих промислових підприємств області. На протязі 2004-2007 років рівень рентабельності операційної діяльності МПП залишався негативним.

Сальдований фінансовий результат у 2007 р. дорівнював 36,4 млн. грн. збитку, тоді як в 2006 році (доречи лише єдиному за останні роки) МПП області отримали прибуток у розмірі 150,5 млн. грн. головним чином за рахунок успішної роботи підприємств з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів.

Загальний обсяг валових капітальних інвестицій МПП у 2007 р. зріс майже на 60% у порівнянні з 2004 р. Малими промисловими підприємствами у 2007 р. було освоєно 89,8 млн. грн. валових інвестицій в основний капітал. Це склало 4,9% від загального обсягу валових

інвестицій всіх малих підприємств, та також 5,3% – промислових підприємств області. 99,6% валових інвестицій малих промислових підприємств було спрямовано в матеріальні активи і тільки 0,4% – в нематеріальний основний капітал.

96,6% від загального обсягу валових інвестицій малих промислових підприємств належить переробній промисловості, 1,6% – добувній промисловості та 1,8% виробництву та розподіленню електроенергії, газу та води.

Однак рівень інвестування малого промислового бізнесу залишається дуже низьким. Так, обсяг валових інвестицій у розрахунку на одне МП склав у 2007 році 48,6 тис. грн. Для порівняння у 2004 році цей показник був майже вдвічі більше – 86,1 тис. грн.

Власний капітал малих промислових підприємств зріс у 2007 році лише на 11,5% у той час, як на малих підприємствах в цілому – майже на третину (29,8%)³³.

Про інноваційність малого промислового бізнесу в Одеському регіоні мова взагалі не йде. В статистичних звітах про це немає даних. За даними Головного управління статистики в Одеській області у 2006 р. всі витрати, пов'язані з інноваційною діяльністю малих підприємств, здійснило одне мале підприємство сфери торгівлі автомобілями та мотоциклами, їх обслуговуванням і ремонтом, у 2007 році про інноваційну діяльність звітувало одне мале підприємство у сфері «рибальство та рибництво»³⁴.

Середньомісячна заробітна плата в малому промисловому бізнесі залишається низькою і становила

³³ Малі підприємства в Одеській області. Статистичний збірник. – Одеса: Держкомстат України, Головне управління статистики в Одеській області, 2008. – С.212.

³⁴ Про розвиток малого підприємництва в Одеській області у 2007 році// Прес-випуск Головного управління статистики в Одеській області №37 від 3 липня 2008 р./ <http://www.odessastat.od.ua>

у 2007 році лише 584 грн., що майже у 2 рази менше середньої заробітної плати працівників промислових підприємств області. Це свідчить, по-перше, про недостатню мотивацію для здійснення підприємницької діяльності, а по-друге, про те, що певна частина роботи оплачується неофіційно.

Найбільшу середньомісячну заробітну плату серед малих промислових підприємств – 678,28 грн. отримали працівники, які працювали у добувній промисловості.

Слід зазначити, що за останні роки різко знизився рівень соціального захисту працівників малого підприємництва й умов їхньої праці. Головним недоліком господарського функціонування цих підприємств є застосування застарілих технологій і устаткування, недостатність виробничих площ, ненормована тривалість робочого дня.

На малих підприємствах у багатьох випадках не виконуються санітарні норми і правила організації технологічних процесів, не проводиться медичне обстеження при прийомі на роботу і періодична диспансеризація, не забезпечена охорона здоров'я в процесі роботи – усе те, що необхідно для нормальної роботи в цивілізованому суспільстві. Практично не функціонують профспілки.

Все це свідчить про необхідність внесення змін до існуючої державної політики стимулювання та розвитку малого промислового підприємництва на регіональному рівні.

3. ПОРІВНЯННЯ СТАНУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА В КРАЇНАХ ЄС

Як відзначається у експертній доповіді до Послання Президента України до Верховної Ради³⁵, «в кількісному вимірі стан розвитку малого підприємництва в Україні поступово наблизився до стану розвитку малого підприємництва в країнах ЄС».

Слід зазначити, що такі порівняння мають достатньо умовний характер тому, що, по-перше, визначення сектору МСП в Україні дуже відрізняється від визначення цього сектору в ЄС (див. Табл.1, Додаток 1)³⁶. Як справедливо відзначають фахівці, «в Україні поле малого підприємництва вужче за аналогічне поле»³⁷ в країнах ЄС, за деякими оцінками³⁸, майже у 20 разів. По-друге, такий, наприклад, важливий показник ефективності бізнесу, як продуктивність, в ЄС визначається як додана вартість (тис. євро) на одного працівника, а в Україні офіційні статистичні дані не містять показників створення доданої вартості в секторі вітчизняного малого підприємництва і зокрема СПД-фізичних осіб. Єдиним можливим показником оцінки продуктивності вітчизняного малого бізнесу може бути лише показник обсягів реалізованої продукції на одного

³⁵ Україна в 2007 році: внутрішнє і зовнішнє становище та перспективи розвитку: Експертна доповідь. – К.: НІСД, 2007. – С.97.

³⁶ Слід зазначити, що згідно з Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності» №523-VI від 18.09.2008 р визначення малих та середніх підприємств в Україні було наближено до визначень ЄС, але поки що існуюча офіційна статистика до 2007 року базується на визначеннях, наведених у попередній редакції Господарського кодексу.

³⁷ Ляпіна К.М., Ляпін Д.В. Порівняння розвитку малого підприємництва у країнах ЄС та в Україні. – К.: Інститут Конкурентного суспільства, 2007.

³⁸ Україна в 2007 році: внутрішнє і зовнішнє становище та перспективи розвитку: Експертна доповідь. – К.: НІСД, 2007. – С.98.

працівника. Однак, оцінки за допомогою показника обсягів реалізованої продукції не дають реальної картини внаслідок впливу інфляційних процесів і унеможливають коректне порівняння цих двох показників.

Але з урахуванням цих відмінностей і після приведення вітчизняних статистичних даних до стандартів ЄС, деякі висновки можна зробити.

Порівняння України за показником щільності МСП, тобто кількості МСП (тільки юридичних осіб) на 1000 осіб наявного населення, з країнами Євросоюзу наведено на рис.9. При цьому підприємства МСП по Україні враховувались за стандартами ЄС, а саме за кількістю зайнятих до 250 осіб³⁹.

Ця діаграма свідчить про те, що показники розвитку сектору МСП ще досить сильно відрізняються від середніх показників ЄС.

Основні показники розвитку підприємництва країн Євросоюзу наведено у таблиці 8.

Аналіз основних показників розвитку сектору МСП України і країн Євросоюзу (з урахуванням вище зроблених зауважень), результати якого наведені у таблиці 9, свідчить про те, що продуктивність сектору малого і середнього бізнесу України (визначеного за стандартами ЄС) становить лише 5,6% від продуктивності цього сектору у ЄС в цілому по економіці, а в промисловості ще менше – лише 2,5%.

³⁹ Загальний товарообіг не враховувався за відсутністю офіційних статистичних даних. Порівняння тут і надалі проводилося на підставі статистичних даних про стан сектору МСП в Україні за 2006 р. і відповідних статистичних даних ЄС-27 (тобто 27 країн, які входять у склад Євросоюзу) за 2005 р.

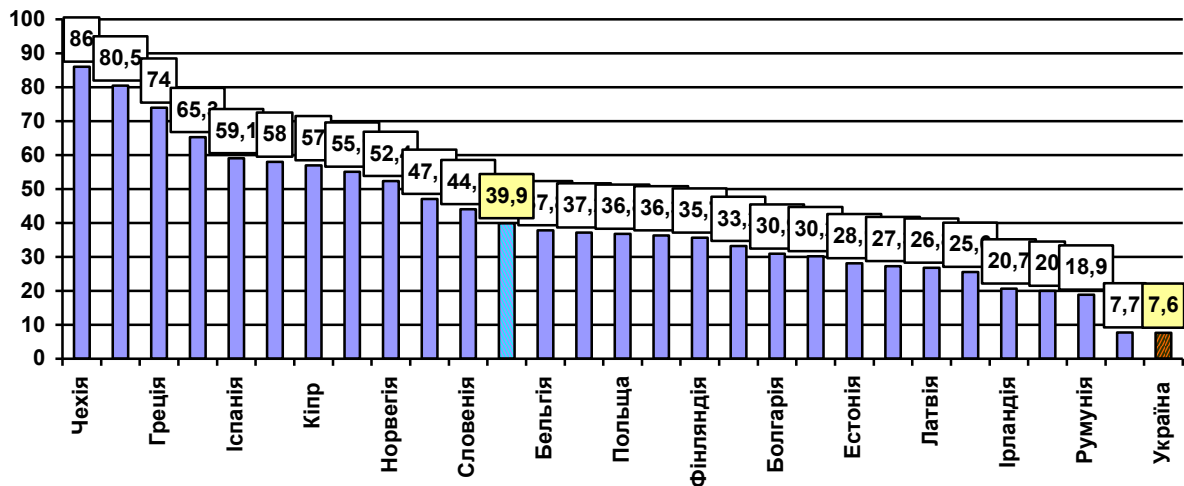

Рис.9. Порівняння України (2006 р.) за показником щільності МСП з країнами Євросоюзу (ЄС-27, 2005 р.)⁴⁰

⁴⁰ **Джерела:** European Business: Facts and Figures. 2007 edition. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007// <http://ec.europa.eu/eurostat>; Основні економічні показники діяльності підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності за 2006 рік. Статистичний бюлетень. – К.: Держкомстат України, 2007. – 232 с.

Таблиця 8. Основні показники розвитку підприємництва країн Євросоюзу (ЄС-27) у 2005 році⁴¹.

	Усього	МСП	Мікро	Малі	Середні	Великі
Кількість підприємств ⁴² , тис. одиниць	19,65	19,60	18,04	1,35	0,21	0,04
<i>Відсоток до загальної кількості (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>99,8</i>	<i>91,8</i>	<i>6,9</i>	<i>1,1</i>	<i>0,2</i>
Кількість зайнятих, млн. осіб	126,7	85,0	37,5	26,1	21,3	41,7
<i>Відсоток до загальної кількості (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>67,1</i>	<i>29,6</i>	<i>20,6</i>	<i>16,8</i>	<i>32,9</i>
Додаткова вартість, білліон євро	5 360	3 090	1 120	1 011	954	2 270
<i>Відсоток до загальної кількості (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>57,6</i>	<i>20,9</i>	<i>18,9</i>	<i>17,8</i>	<i>42,4</i>
Продуктивність (тис. євро на одного працівника)	42,3	36,4	29,9	38,7	44,8	54,4
<i>Відносно до загальної продуктивності (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>86,1</i>	<i>70,7</i>	<i>91,5</i>	<i>105,9</i>	<i>128,6</i>

⁴¹ **Джерело:** Eurostat (SBS size class)

⁴² Не фінансового сектору

Таблиця 9. Порівняння основних показників розвитку МСП країн ЄС і України⁴³.

		Кількість МСП, тис. од.	Кількість зайнятих, тис. осіб	Додана вартість, млрд. €	Частка МСП в цілому по сектору, %		
					Кількість МСП	Кількість зайнятих	Додана вартість
По економіці в цілому	Україна (2006)	355,8	4306,2	175,5*	98,7	46,4	61,3
	ЄС-27 (2005)	19602	85000	3090	99,8	67,1	57,6
По промисловості	Україна (2006)	52,2	1022,9	21,6*	95,9	26,6	22,5
	ЄС-27 (2005)	2348	21120	806	99,0	57,1	42,3

⁴³ **Джерела:** Eurostat (SBS size class), Держкомстат України

* Обсяг реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у діючих цінах, млрд. €.

* Обсяг реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у діючих цінах, млрд. €.

Порівняння продуктивності підприємств України відповідно з їх розміром за стандартами українського законодавства (Табл.10) показує, що 85,3% малих підприємств забезпечують зайнятістю 19,6% працівників, але виробляють тільки 4,7% всієї продукції. Частка же малих промислових підприємств у загальних обсягах реалізованої продукції по економіці в цілому становила у 2006 р. лише 2,1 відсотка. Крім того, рівень продуктивності всіх промислових підприємств в Україні, незалежно від їх розміру, значно нижче рівня продуктивності підприємств в цілому по економіці, що видно з рис.10. Цю діаграму побудовано на підставі розрахунків, наведених у табл.11.

Протягом останніх років залишається практично незмінною галузева структура малого підприємництва, яке зосереджується, головним чином, в галузях зі швидким обігом капіталу. Порівняння галузевої структури підприємництва в ЄС і в Україні свідчить про дуже великі розбіжності (див. рис. 11 і Табл. 12).

Таблиця 10. Рівень продуктивності підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності в Україні у 2006 році (групування за стандартами України)

(млн.грн.)

	Кількість підприємств, одиниць)	%	Середньорічна кількість зайнятих ⁴⁴ працівників, тис.осіб (відсотків)	%	Середньорічна кількість найманих ⁴⁵ працівників, тис.осіб	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) без ПДВ, акцизу), млн.грн.	%	Обсяг реалізації на 1 підприємство, млн. грн. (млн.євро)	Продуктивність (обсяг реалізації на 1 зайнятого), млн.грн (млн.євро)	Продуктивність (обсяг реалізації на 1 найманого (млн.євро)
Всього	360297	100	9272,5	100	9197,1	1898295,0	100	5,3 (0,84)	0,204 (0,03)	0,204 (0,03)
у тому числі										
малих	307398	85,4	1816,6	19,6	1746	90309,0	4,7	0,29 (0,05)	49,7 (7,85)	51,7 (8,16)
середніх	52135	14,4	4288,3	46,2	4283,6	1303583,6	68,7	25,0 (3,9)	303,99 (48,02)	304,3 (48,07)
великих	764	0,2	3167,6	34,2	3167,5	504402,4	26,6	660,2	159,2 (25,15)	159,2 (25,15)

⁴⁴ Включаючи штатних, позаштатних та неоплачуваних (власників, засновників підприємства та членів їх сімей)

⁴⁵ Включаючи штатних, позаштатних працівників

Таблиця 11. Групування підприємств за кількістю працівників і їх продуктивність в цілому по економіці та у промисловості у 2006 році⁴⁶

	Підприємства з середньою кількістю працівників	Кількість підприємств, одиниць	Середня кількість найманих працівників, осіб	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) у діючих цінах, тис.грн.	Обсяг валових капітальних інвестицій, здійснених у звітному році, тис.грн.	Продуктивність, тис.грн.	Продуктивність, тис.євро ⁴⁷
По економіці в цілому	до 10 осіб	270984	687354	389325171,9	13176219,4	566,4	89,5
	від 11 до 50	64750	1490729	310781857,2	19674640,8	208,5	32,9
	до 50 (малі)	335734	2178083	700107029,1	32850860,2	321,4	50,7
	від 51 до 250	20043	2128159	410980020,1	25855783,1	193,1	30,5
	до 250	355777	4306242	1111087049,2	58706643,3	258,0	40,8
	від 251 до 500	2645	909894	126740975,1	12629975,3	139,3	22,0
	до 500	358422	5216136	1237828024,3	71336618,6	237,3	37,4 (46,99\$)
	понад 501 і більше	1875	3980957	660466999,4	71150911,9	165,9	26,2

⁴⁶ Розраховано за статистичними даними Держкомстату України: Про розвиток малого підприємництва в Україні у 2006 році//Експрес-випуск Держкомстату України № 222 від 07.09.2007 р.// <http://www.ukrstat.gov.ua>

⁴⁷ Розраховано за офіційним середнім курсом обміну гривні щодо євро 2006 року – 6,33 грн. (НБУ)

Закінчення таблиці 11

	Підприємства з середньою кількістю працівників	Кількість підприємств, одиниць	Середня кількість найманих працівників, осіб	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) у діючих цінах, тис.грн.	Обсяг валових капітальних інвестицій, здійснених у звітному році, тис.грн.	Продуктивність, тис.грн.	Продуктивність, тис.євро ⁴⁸
По промисловості	до 10 осіб	33514	90184	11855277,0	647423,4	353,7	55,9
	від 11 до 50	13357	320445	27741755,9	2213292,0	86,6	13,7
	до 50 (малі)	46871	410629	39597032,9	2860715,4	96,4	15,2
	від 51 до 250	5368	612229	96934849,0	6817515,3	158,3	25,0
	до 250	52239	1022858	136531881,9	9678230,7	133,5	20,1
	від 251 до 500	1049	368231	40692204,5	4622217,2	110,5	17,45
	до 500	53288	1391089	177224086,4	14300447,9	127,4	20,1 (25,2\$)
	понад 501 і більше	1120	2460759	431891907,2	41451191,1	175,5	27,7

⁴⁸ Розраховано за офіційним середнім курсом обміну гривні щодо євро 2006 року – 6,33 грн. (НБУ)

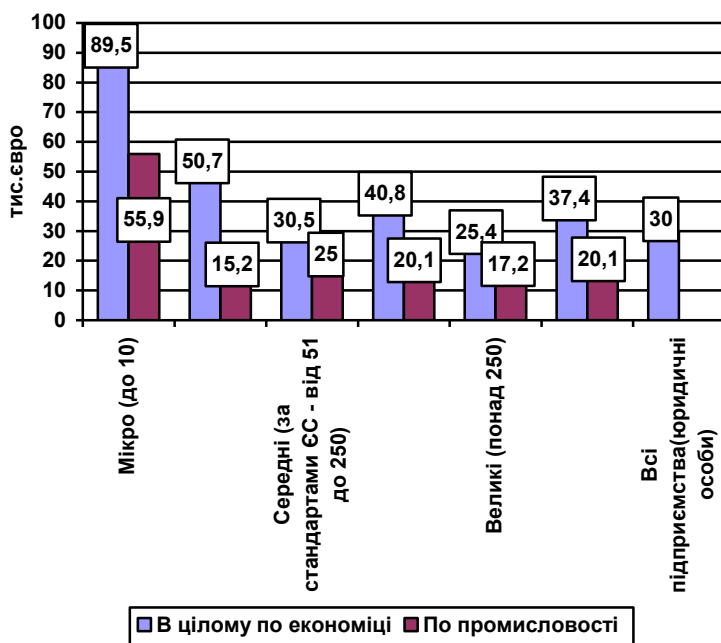

Рис.10. Порівняння рівня продуктивності (обсяг реалізації в тис.євро/працівник) підприємств України в цілому по економіці і в секторі промисловості у 2006 році (групування за стандартами ЄС)

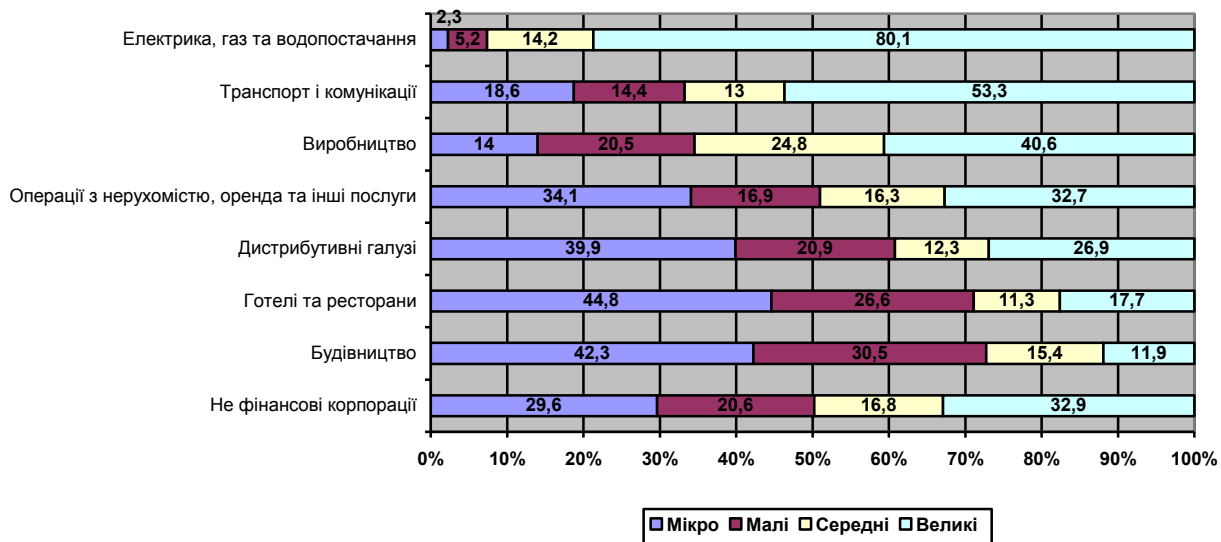

Рис.11. Галузева структура підприємництва в ЄС-27 (2005 р.)⁴⁹.

⁴⁹ Джерело: Eurostat (SBS size class)

**Таблиця 12. Динаміка галузевої структури
малих підприємств України, %⁵⁰**

Галузі економіки	Кількість підприємств		Обсяг реалізації	
	2000	2006	2000	2006
Загалом по економіці, у тому числі	100,0	100,0	100,0	100,0
Промисловість	16,9	14,4	29,5	13,6
Будівництво	9,0	10,2	15,9	11,1
Оптова і роздрібна торгівля	49,6	33,5	26,5	41,0
Готелі та ресторани	3,7	3,3	3,3	2,0
Транспорт	4,2	4,9	7,8	5,1
Операції з нерухомістю	12,9	21,7	14,4	16,0
Колективні та особисті послуги	3,6	5,3	2,6	3,1

Так, наприклад, у секторі виробництва в ЄС зосереджено майже 34% МП (включаючи мікропідприємства), а в будівництві – понад 70%, у той час, як в Україні відповідні показники становлять лише 13,6% та 11,1%.

Таким чином, проведений аналіз свідчить про те, що незважаючи на позитивну динаміку розвитку малого підприємництва в Україні, ні його потужність, ні його якісні характеристики не можуть бути визнані задовільними. Особливо це стосується малого промислового підприємництва, в якому зберігаються такі негативні моменти, як збитковість малих підприємств, зношеність основних виробничих фондів, використання застарілих технологій тощо.

⁵⁰ Ukraine: processes, results, prospects (Україна: процеси, результати перспективи)// міжнародний форум «Європа-Україна». – Kyiv, NICD, Petro Poroshenko Foundation, 2008. – С.72.

4. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Головною причиною незадовільного стану розвитку підприємництва, на наш погляд, є те, що існуюча модель державної підтримки малого підприємництва вже вичерпала себе і більше не забезпечує інституціональних механізмів ефективного розвитку ділового підприємницького середовища. Про це свідчить той факт, що Україна продовжує займати останні місця в міжнародних рейтингах за показниками якості бізнес-середовища (Рис.12-13).

Програми, які розробляються на регіональному рівні у рамках Національної програми малоефективні, головним чином внаслідок недостатнього фінансування, низької якості їх реалізації, відсутності методичного забезпечення оцінки ефективності результатів їх діяльності, а також недосконалістю існуючої системи статистичних обстежень сектору.

У Додатку 2 наведена виписка зі Звіту про виконання Національної програми за 2007 р. щодо використання фінансування, виділеного на цей рік, яка свідчить про вкрай неефективне використання тих дуже обмежених коштів, які передбачені бюджетом на стимулювання розвитку малого підприємництва. Вказано, що розроблено 3 методичних посібника (239,3 тис. грн., проведено 45 семінарів (1213,16 тис. грн.) і 4 конференції (298,985 тис. грн.). На всі ці заходи витрачено 17956,445 тис. грн.

Слід зазначити, що це – звіт про використання коштів (припустимо, що всі вони були використані без правопорушень), але в ньому немає оцінки ефективності

самих заходів, що з цього отримали самі підприємці, і як це відбилося на показниках розвитку малого бізнесу.

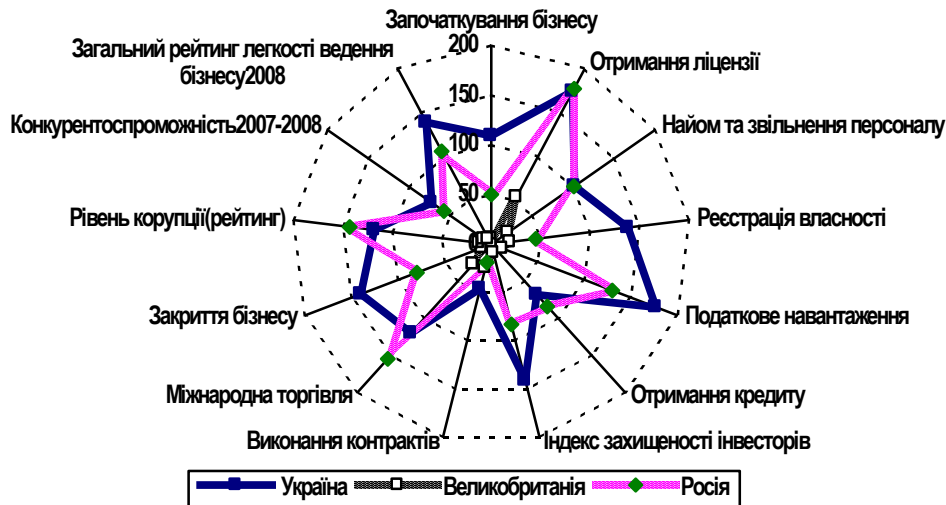

Рис.12. Порівняння рейтингів України за параметрами ділового середовища з рейтингами Великобританії та Росії⁵¹

⁵¹ **Джерела:** Global Competitive Report 2007-2008//World Economic Forum// <http://www.weforum.org>; Doing Business 2007. How to reform. – Washington: The World Bank@IFC, 2006. – 185 p.// <http://www.worldbank.org/publications>; Doing Business 2008. – Washington: The World Bank@IFC, 2007. – 200 p.// <http://www.worldbank.org/publications>; Global Corruption Report 2007//Transparency International. – New York: Cambridge University Press, 2007 -363 p.// http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi

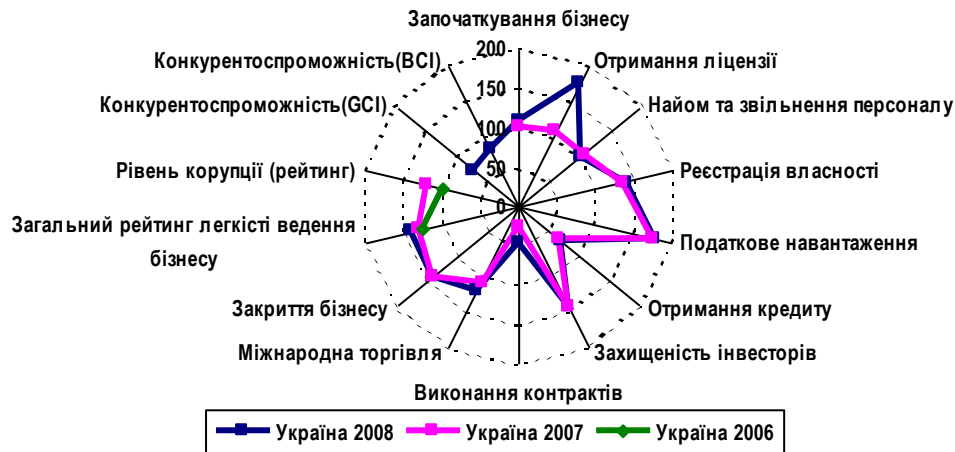

Рис.13. Динаміка міжнародних рейтингів України за параметрами ділового середовища у 2006-2008 роках⁵²

⁵² **Джерела:** Global Competitive Report 2007-2008//World Economic Forum// <http://www.weforum.org>; Doing Business 2007. How to reform. – Washington: The World Bank@IFC, 2006. – 185 p.// <http://www.worldbank.org/publications>; Doing Business 2008. – Washington: The World Bank@IFC, 2007. – 200 p.// <http://www.worldbank.org/publications>; Global Corruption Report 2007//Transparency International. – New York: Cambridge University Press, 2007 – 363 p.// http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi

Це зауваження стосується й інших розділів Звіту. Так, наприклад, вказується кількість об'єктів інфраструктури підтримки малого підприємництва і нічого не говориться про ефективність їх діяльності. Які потужності створених 72 бізнес-інкубаторів з одночасного розміщення компаній, що стартують (start-up), кількість таких компаній, кількість робочих місць, які послуги надаються цими інкубаторами, прибуткові вони чи збиткові тощо. Такі оцінки відсутні.

Крім того, усі ці програми не зорієнтовані на якісне зростання і розвиток підприємництва, вони базуються лише на інерційній стратегії, тобто кількісні показники від реалізації програм підтримки та розвитку малого підприємництва здебільшого відображують екстраполяційну динаміку показників в цій сфері, що спостерігається протягом декількох останніх років. Тому незрозумілим залишається вплив таких програм на якісний розвиток сектору МП, тобто їх ефективність. У Додатку 4 наведені результати аналізу впливу рівня фінансування регіональних програм розвитку малого підприємництва на зростання кількості МП за регіонами України. Діаграми чітко показують, що практично в жодному регіоні ніякої кореляції між рівнем фінансування і зростанням кількості МП не існує. Малий бізнес розвивається за своїми законами, які з достатньо великою точністю апроксимуються поліноміальним трендом.

Закордонна практика розвитку підприємництва показує, що його успіх забезпечує політика підтримки й стимулювання підприємницької діяльності переважно у виробничій і інноваційній сферах, у будівництві. Саме виробнича діяльність забезпечує становлення цивілізованого ринку. Однак, аналіз заходів щодо Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва за 2001-2008 рр. (у Додатку 3 наведено перелік заходів за 2005-2008 рр.) свідчить про те, що

серед усіх заходів, які були реалізовані за ці роки, немає таких, які були б спрямовані на стимулювання розвитку саме промислового малого підприємництва, зокрема інноваційного. Заходи цієї програми також не передбачають створення системи підготовки кваліфікованих фахівців для виробничого підприємництва.

Політика підтримки підприємництва «взагалі», а не базових галузей приводить до серйозних перекосів у структурі його розвитку й не забезпечує максимально можливих результатів.

Мале підприємництво слід розглядати як підсистему, що органічно вбудована в єдину економічну систему країни і має специфічні ознаки, які обумовлені її функціональною роллю в соціально-економічному розвитку, спрямовані на забезпечення сталого відтворювального розвитку регіонів і національної економіки в цілому. Але активізація підприємницького ресурсу малих підприємств, їх орієнтація на вирішення пріоритетних регіональних проблем, додання малому підприємству імпульсу у нарощуванні кількості підприємницьких структур і підвищенні їх конкурентоспроможності можливо лише при реалізації нового підходу до регулювання розвитку малого підприємництва. Цей підхід має базуватися на підставі комплексного урахування галузевої специфіки й характеру впливу факторів регіональної економіки, інституціонального обґрунтування ефективних заходів державного регулювання, орієнтованих на оптимальний кінцевий результат; розробки і застосування інструментально-методичних засобів моніторингу та інтегральної оцінки стану цього сектора.

У розвинених країнах існують і відпрацьовані різні моделі підтримки малого підприємництва. Класифікація основних принципів державної підтримки МБ наведена у таблиці 13.

Таблиця 13. Класифікація принципів державної підтримки малого підприємництва⁵³

Напрямки	Склад принципів державної підтримки МБ
Системо-утворюючі	<ul style="list-style-type: none"> • Принцип якісної системо-утворюючої ролі держави • Принцип переваги й вирішальної ролі державної підтримки малого бізнесу перед державним регулюванням економіки • Принцип доцільності й мінімальної необхідності державної підтримки • Принцип оптимальності • Принцип збалансованості різних форм державної підтримки • Принцип географічної диверсифікованості державної підтримки • Принцип узгодження економічних пріоритетів і системи державного регулювання малого бізнесу
Економічні	<ul style="list-style-type: none"> • Принцип вторинності державної підтримки перед ринковими формами підвищення ефективності й переваги ринкових механізмів • Принцип вартісної оцінки й ефективності використання державної підтримки • Принцип підтримки експорту продукції малого бізнесу з високою доданою вартістю • Принцип переваги зворотного фінансування над незворотнім • Принцип максимального спів фінансування • Принцип компенсації • Принцип переваги при виборі об'єктів підтримки більш конкурентоспроможних структур • Принцип диференційованості

⁵³ **Джерело:** Орынбасарова С.Е. Государственное регулирование малого бизнеса в Республике Казахстан// Автореф. дис...к.э.н.: 08.00.05. – Астана: КГАТУ им. С.Сейфуллина, 2007. – С. 9.(доповнено, уточнено і перекладено авт.)

Напрямки	Склад принципів державної підтримки МБ
Організаційні	<ul style="list-style-type: none"> • Багаторівневий характер різних форм підтримки • Принцип прозорості системи державної підтримки малого бізнесу • Принцип контролю за державними органами й організаціями
Нормативні	<ul style="list-style-type: none"> • Принцип стабільності зобов'язань сторін • Принцип відповідальності за зобов'язання, що випливають із умов державної підтримки • Принцип адресності • Принцип гарантованості • Принцип рівного доступу до системи державної підтримки

Слід зазначити, що вітчизняній моделі державної підтримки промислового малого підприємництва не слід безпосередньо копіювати закордонний досвід, наприклад, фінський або японський – вона має будуватися на комплексному використанні різних підходів з урахуванням вітчизняних інституціональних особливостей.

Нову модель державної підтримки розвитку малого промислового підприємництва необхідно будувати з позицій системного підходу в системі координат, яку утворюють: національна промислова політика (яка включає стратегії галузевого розвитку), державна політика підтримки розвитку підприємництва, складовою частиною якої є інституціональне забезпечення ефективних механізмів розвитку ділового підприємницького середовища, національна інноваційна

політика та стратегії соціально-економічного розвитку регіонів.

Національна промислова політика – це комплекс заходів державного регулювання економічних процесів на галузевому й корпоративному рівні, який повинен забезпечувати розвиток промисловості у відповідності зі стратегічними пріоритетами соціально-економічної політики держави, спрямований на стале підвищення конкурентоспроможності промисловості.

Як показує закордонний досвід, для таких видів економічної діяльності, як торгівля, надання різноманітних послуг, операції з нерухомістю тощо (тобто тих видів, які в ЄС віднесені до дистрибутивних галузей), вирішальними факторами є створення сприятливого підприємницького середовища, відсутність бюрократичних бар'єрів, полегшення доступу до кредитів, оренди приміщень тощо. Для розвитку ж малого промислового бізнесу ці фактори теж необхідні, але недостатні.

Фактично малий виробничий бізнес не може розвиватися сам по собі, у відриві від великих підприємств і доступу до нових технологій. Саме тому політика підтримки цього сектору повинна базуватися на орієнтирах гармонійного розвитку підприємництва взагалі: всіх розмірів, форм власності, організаційних структур тощо.

Відповідно до міжнародної практики, малий і середній промисловий бізнес країни у межах державної промислової політики може знайти своє місце в реалізації такого спектра надзвичайно важливих завдань:

- Участь у технологічному оновленні промисловості - відпрацьовування нових технологій і видів продукції на інноваційних малих підприємствах з наступним впровадженням їх у серійне виробництво на великих підприємствах.

- Заповнення обмежених ринкових ніш продукцією для кінцевого споживача (включаючи високотехнологічну та інноваційну продукцію), яка базується на використанні власних розробок і ноу-хау з максимальним використанням зовнішніх виробничо-технологічних ресурсів і можливостей.

- Участь у субконтрактних ланцюжках постачань комплектуючих і виконання окремих виробничих процесів для забезпечення виробництва кінцевої продукції головних (складальних) підприємств-контракторів (субконтрактація).

- Забезпечення великих підприємств непрофільними послугами (вивіз відходів, чищення одягу, харчування, ІТ-підтримка тощо) на принципах аутсорсінгу.

Пошук ефективних форм і методів регулювання розвитку малого промислового підприємництва передбачає моделювання діючих засобів ефективного впливу з боку загальнодержавних, регіональних і муніципальних органів, орієнтованих на режим стійко-відтворювального соціально-економічного розвитку. При цьому ефективність заходів державного впливу забезпечується наявністю інформаційного масиву реального стану керованого об'єкта – потенціалу конкурентоспроможності малого підприємництва регіону, зокрема малого промислового підприємництва і інструментарію оцінки його ефективності. Відсутність необхідної достовірної інформації є серйозним фактором, що гальмує розвиток підприємницької діяльності. Насамперед відчувається недолік інформації, що дає можливість здійснювати глибокий аналіз діяльності підприємницьких структур. Сама звітність підприємств малого бізнесу далека від повної вірогідності. Останні вдаються до неточної інформації про свою діяльність внаслідок бажання зменшити податки, а також побоюючись розкрити виробничу чи

комерційну таємницю або понести збитки від витоку інформації до конкурентів.

Необхідність перегляду державної політики підтримки малого й середнього виробничого бізнесу обумовлена й істотною зміною національного інституціонального середовища у зв'язку із вступом до СОТ. Останнім часом з метою адаптації вітчизняного законодавства відповідно до умов вступу до СОТ було прийнято величезну кількість нових законодавчих актів, які істотно змінюють умови ведення бізнесу в країні. Як це вплине на розвиток МСБ, особливо виробничого, поки що практично не вивчено, які заходи необхідно передбачити з метою нівелювання цього типу ризиків для МСБ у вітчизняній економічній літературі фактично не досліджувалося й відповідні рекомендації не були запропоновані.

ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ

Проведений аналіз стану розвитку і продуктивності малого підприємництва в Україні й, зокрема, промислового підприємництва, дозволяє зробити висновок про те, що існуюча модель інституціонального забезпечення державної підтримки вітчизняного малого бізнесу не повною мірою відповідає сформованим соціально-економічним умовам з урахуванням глобальних тенденцій розвитку світової економіки й недостатньо ефективно сприяє формуванню вітчизняного конкурентоспроможного виробничого підприємництва.

Вирішення глибинних проблем розвитку підприємницького сектора економіки вимагає серйозної ревізії цілей, засобів і методів державної соціально-економічної політики відносно малого, середнього і великого бізнесу. На сучасному етапі важливо критично осмислити пройдений шлях і з урахуванням наявних ресурсів і можливостей, а також накопиченого Україною й іншими країнами досвіду, розробити комплекс заходів економічної стратегії і тактики, збалансований з погляду довгострокової стратегічної перспективи. Необхідне переключення з існуючої моделі розвитку бізнесу («заради виживання») на інноваційну модель, що активізує весь комплекс внутрішнього творчого підприємницького потенціалу людей і організацій. Це вимагає розробки певної стратегії, системних і послідовних дій у напрямку трансформації існуючого конгломерату розрізнених у концептуальному й організаційному відношенні заходів у цілісну систему підтримки розвитку промислового підприємництва, принципово нову для України за якістю, здатну забезпечити гармонійний розвиток підприємництва в галузевому, функціональному і територіальному аспектах.

На **державному рівні**, перш за все, на думку фахівців⁵⁴), «Україні потрібні більш вичерпні дослідження та статистичні дані про розвиток МСП, які можна порівнювати на міжнародному рівні. Без такої інформації ні український уряд, ні регіональні органи влади не зможуть повністю оцінити величезний вплив цього сектору на економіку України, який принаймні в шість разів вищий, ніж згідно з офіційними джерелами».

По-друге, необхідно створення агентства з розвитку малого й середнього підприємництва, можливо, на основі нині існуючого Держпідприємництва, на зразок SBA (Small Business Administration), у функції якого входили б: розробка стратегії, визначення пріоритетів, планування, регулювання й стимулювання підприємництва, а також регулярний моніторинг його стану. Основною метою функціонування такого агентства є створення загальнонаціональної системи організаційної, фінансової, матеріально-технічної, інформаційної й інтелектуальної підтримки підприємництва із залученням всіх інституціональних структур країни й секторів економіки, створення механізмів стимулювання притоку приватного капіталу і його акумулювання. Окремий підрозділ цього агентства повинен визначати державну політику розвитку промислового підприємництва і розробляти механізми її реалізації на загальнодержавному і регіональному рівнях. У межах агентства необхідне створення інформаційно-аналітичного центру для проведення регулярного моніторингу, акумулювання інформації й створення єдиної загальнодоступної бази даних про стан розвитку підприємництва в країні, проведення маркетингових досліджень тощо.

⁵⁴ Квартальний аналітичний звіт 04. Динаміка розвитку МСП в Україні – 2005/2006. Проект «Послуги з Підтримки МСП в Пріоритетних Регіонах»// EuropeAid/121495/c/SV/UA. – С.7.

На **регіональному рівні** необхідно забезпечити:

- захист промислових підприємств від захоплень з метою перепрофілювання;
- формування сприятливого клімату для підприємницької й виробничої діяльності й інвестицій;
- реалізацію кластерних проектів, які забезпечують підвищення конкурентоспроможності регіону і розвиток «точок зростання»;
- цільове й комплексне застосування відпрацьованих у багатьох регіонах форм підтримки таких, як:

- **фінансова:**

- венчурне фінансування й підтримку «старт-апів» (start-up) –підприємців-початківців у сфері інновацій і промислового виробництва;
- надання гарантій по кредитах і лізингових угодах на закупівлю виробничого устаткування;
- надання субсидій на впровадження й сертифікацію систем менеджменту, зокрема менеджменту якості;
- фінансування інфраструктурних проектів і заходів.

- **майнова:** забезпечення доступу суб'єктів малого підприємництва до використання об'єктів виробничої інфраструктури, включаючи:

- виробничі, складські й офісні приміщення - шляхом виділення площ, формування спеціалізованих фондів нежитлових приміщень і фінансування (у тому числі – на пайових умовах) проектів будівництва промислових парків, технопарків, технозон, багатофункціональних ділових центрів; створення бізнес-інкубаторів для початківців малого промислового бізнесу.

- **консалтингова і методична:** забезпечення підприємств методичною і консалтинговою підтримкою

на всіх стадіях розвитку МП – від консультування на початковій стадії розробки бізнес – плану до допомоги в питаннях розробки й впровадження систем менеджменту й сертифікації відповідно до міжнародних стандартів.

- **кадрова:** регулярний моніторинг потреби підприємств у підготовлених фахівцях, підготовка й перепідготовка кадрів відповідно до виявлених потреб.

- **маркетингова:** маркетинговий аналіз ринків, маркетингове просування продукції виробничих і інноваційних підприємств, формування й просування колективних брендів, формування колективних стендів на профільних галузевих виставках, рекламна підтримка малого бізнесу тощо.

- **інформаційна:** формування й розвиток єдиного інформаційного простору, забезпечення виробничих і інноваційних підприємств необхідною інформацією щодо питань підприємницької, виробничої й інноваційної діяльності, підтримка відкритих баз даних і інструментів пошуку партнерів тощо.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

2. Господарський Кодекс України № 436-IV від 16 січня 2003 року //ВВР. – 2003. – №№ 18, 19-20,21-22.. – ст.144.

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності» №523-VI від 18.09.2008// Урядовий кур'єр. – №186. – 2008. – С.14.

4. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» № 2063-III від 19.10.2000 р. //ВВР. – 2000. – № 51-52. – ст.447.

5. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» №1160-IV від 11 вересня 2003 року //ВВР. – 2004. – № 9. – ст. 79.

6. Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» № 2157-III від 21.12.2000 р. //ВВР. – 2001. – № 7. – ст.35.

7. Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» №727/98 від 3 липня 1998 р.// Офіційний вісник України. – 1998. – № 27. – С.1, код акту 5610/1998.

8. Бізнес середовище в Україні. Проект «Розвиток підприємництва в Україні. – К.: Міжнародна Фінансова Корпорація (IFC), Група Світового Банку, 2007. – 109 с.

9. Блинова Н.А. Макроэкономические финансовые инструменты повышения конкурентоспособности промышленных предприятий малого бизнеса. Автореф. дис...к. э. н.: 08.00.10. – М.:РЭА им. Г.В.Плеханова, 2006. – 19 с.

10. Государственная политика США в отношении предпринимательства и малого бизнеса [Електронне джерело]: http://www.nisse.ru/analitics.html?id=gp_usa

11. Діяльність малих підприємств у 2007 році// Експрес-випуск Держкомстату України №163 від 14.07.2008 р.// <http://www.ukrstat.gov.ua>

12. Дослідження зовнішньоекономічної діяльності малих та середніх підприємств Львівської області. – Львів: Європейський центр ділової інформації, 2005.

13. Звіт про стан виконання Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні за 2007 рік [Електронне джерело]: <http://www.dkrp.gov.ua>

14. Інформація про виконання в Україні заходів регіональних програм розвитку малого підприємництва за 2003-2004 роки// <http://me.kmu.gov.ua>

15. Інформація про виконання в Україні заходів регіональних програм розвитку малого підприємництва за 2005 – 2006 роки// <http://me.kmu.gov.ua>

16. Інформація про виконання в Україні заходів регіональних програм розвитку малого підприємництва на 2007-2008 роки за підсумками 2007 року // <http://me.kmu.gov.ua>

17. Квартальний аналітичний звіт 04. Динаміка розвитку МСП в Україні – 2005/2006. Проект «Послуги з Підтримки МСП в Пріоритетних Регіонах»// EuropeAid/121495/c/SV/UA. – 34 с.

18. Конкурентоспроможність економіки України: місце України в основних світових рейтингах. – К.: Департамент макроекономіки Міністерства економіки України, 2008. – 50 с.

19. Крючкова І. Закономірності диференціації підприємств України//Банківська справа. – 2002. – № 6(48).

20. Ляпіна К.М., Ляпін Д.В. Порівняння розвитку малого підприємництва у країнах ЄС та в Україні. – К.: Інститут Конкурентного суспільства, 2007.

21. Малі підприємства в Одеській області (за 1998 – 2002 рр.). Статистичний збірник. – Одеса: Одеське обласне управління статистики, 2003. – 128 с.

22. Малі підприємства в Одеській області. Статистичний збірник – Одеса: Держкомстат України, Головне управління статистики в Одеській області, 2008. – 286 с.

23. Орынбасарова С.Е. Государственное регулирование малого бизнеса в Республике Казахстан// Автореф. дис...к. э. н.: 08.00.05. – Астана: КГАТУ им. С.Сейфуллина, 2007. – 18 с.

24. Основні економічні показники діяльності підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності за 2006 рік. Статистичний бюлетень. – К.: Держкомстат України, 2007. – 232 с.

25. Про розвиток малого підприємництва в Одеській області у 2007 році// Прес-випуск Головного управління статистики в Одеській області №37 від 3 липня 2008 р. // <http://www.odessastat.od.ua>

26. Про розвиток малого підприємництва в Україні у 2006 році//Експрес-випуск Держкомстату України №222 від 07.09.2007 р. // <http://www.ukrstat.gov.ua>

27. Про розвиток малого підприємництва в Україні у 2007 році //Експрес-випуск Держкомстату України № 213 від 11.09.2008 р. // <http://www.ukrstat.gov.ua>

28. Регіональний аспект розвитку малих підприємств в Україні у 2007 році // Експрес-випуск Держкомстату України №164 від 14.07.2008 р.// <http://www.ukrstat.gov.ua>

29. Руководство по наилучшей практике в области формирования позитивного делового и инвестиционного климата. – ОБСЕ, 2006. – 188 с.

30. Статистичний щорічник України за 2002 рік. – К.: Держкомстат України, 2003.

31. Україна в 2007 році: внутрішнє і зовнішнє становище та перспективи розвитку: Експертна доповідь. – К.: НІСД, 2007. – 264 с.

32. Commission Recommendation 2003/361/EC// Official Journal of the European Union L 124, of 20 May 2003.

33. Doing Business 2007. How to reform. – Washington: The World Bank@IFC, 2006. – 185 p. [Електронний ресурс]: <http://www.worldbank.org/publications>

34. Doing Business 2008. – Washington: The World Bank@IFC, 2007. – 200 p. [Електронний ресурс]: <http://www.worldbank.org/publications>

35. European Business: Facts and Figures. 2007 edition. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007 // <http://ec.europa.eu/eurostat>

36. European Charter for Small Enterprises/http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/_charter/index_en.htm

37. Global Competitive Report 2007-2008//World Economic Forum// [http:// www.weforum.org](http://www.weforum.org)

38. Global Corruption Report 2007//Transparency International. – New York: Cambridge University Press, 2007 – 363 p.// http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi

39. Ukraine: processes, results, prospects (Україна: процеси, результати перспективи)// міжнародний форум «Європа-Україна»). – Kyiv, NICD, Petro Poroshenko Foundation, 2008. – 164 с.

БЕБ-сайти:

1. Держкомстату України: <http://www.ukrstat.gov.ua>,
2. Держпідприємництва України: <http://www.dkpr.gov.ua>
3. Міністерства економіки України: <http://me.kmu.gov>
4. Всесвітнього Банку: // <http://www.worldbank.org>

5. Європейської статистичної інформації:
<http://ec.europa.eu.eurostat>
6. Головного управління статистики в Одеській області <http://www.odessastat.od.ua>

ДОДАТКИ

1. Визначення сектору МСП в Україні і в країнах ЄС
2. Фінансування заходів Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні, передбачених Державним бюджетом, у 2007 р.
3. Заходи щодо виконання Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні на 2005-2008 рр.
4. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки розвитку малого підприємництва за рахунок обласних(міських бюджетів) на кількість малих підприємств (Таблиці, діаграми).

Додаток 1. Визначення сектору МСП в Україні і в країнах ЄС

Відповідно до редакції **Господарського кодексу України**⁵⁵, яка діяла до 18,09,2008 р., малі підприємства – це підприємства (незалежно від форми власності), в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує п'ятдесяти осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує суми, еквівалентної п'ятистам тисячам Євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні.

5. Великими підприємствами визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує тисячу осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період перевищує суму еквівалентної п'яти мільйонам Євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні.

6. Усі інші підприємства вважаються середніми.

Крім того, згідно з Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва»⁵⁶ спрощеною системою оподаткування можуть користатися:

- Фізичні особи, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і у трудових відносинах з якими, включаючи членів їх сімей, протягом року перебуває не більше 10 осіб та обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 500 тис. грн. (тобто орієнтовно не більше 75'500 €);

⁵⁵ Господарський Кодекс України № 436-IV від 16 січня 2003 року //Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003, №№ 18, 19-20,21-22. – ст.144.

⁵⁶ Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» №727/98 від 3 липня 1998 р.// Офіційний вісник України. – 1998. – № 27. – С.1, код акту 5610/1998.

- Юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми власності, в яких середньооблікова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб і обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1 млн. грн. (тобто орієнтовно не більше 151'000 €).

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності»⁵⁷ передбачено внесення змін до визначення малого, середнього та великого бізнесу, які наближаються до стандартів ЄС. Так цей Закон пропонує «Частину сьому статті 63 Господарського кодексу України викласти у такій редакції:

7. Підприємства залежно від кількості працюючих та обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік можуть бути віднесені до малих підприємств, середніх або великих підприємств.

Малими (незалежно від форми власності) визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує п'ятдесяти осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує сімдесяти мільйонів гривень.

Великими підприємствами визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує двісті п'ятдесят осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період перевищує суму сто мільйонів гривень.

Усі інші підприємства визнаються середніми».

⁵⁷ Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності» №523-VI від 18.09.2008// Урядовий кур'єр. – №186. – 2008. – С.14.

Відповідно до **європейських критеріїв**, прийнятих у 2003 році⁵⁸:

- «мікро» - це такі підприємства, де (незалежно від форми власності) кількість найманих працівників за звітний (фінансовий) рік не перевищувала дев'ять осіб та обіг або баланс не перевищує 2 мільйони євро (якщо, один з критеріїв відрізняється, суб'єкт більше не вважається мікропідприємством);
- «малі»- це такі підприємства, де (незалежно від форми власності) кількість найманих працівників за звітний (фінансовий) рік не перевищує 49 осіб та обіг або баланс не перевищує 10 мільйонів євро (якщо, один з критеріїв відрізняється, суб'єкт більше не вважається малим підприємством);
- «середні»- це такі підприємства, де (незалежно від форми власності) кількість найманих працівників за звітний (фінансовий) рік не перевищує 249 осіб та обіг не перевищує 50 мільйонів євро, або баланс не перевищує 43 мільйони євро (якщо, один з критеріїв відрізняється, суб'єкт більше не вважається середнім підприємством).

Таблиця 1: Європейське визначення малих та середніх підприємств

Категорія підприємства	Кількість робітників	Обіг, євро	Або загальний баланс, євро
Мікро	< 10	≤ 2 мільйони	≤ 2 мільйони
Малі	< 50	≤ 10 мільйонів	≤ 10 мільйонів
Середні	< 250	≤ 50 мільйонів	≤ 43 мільйони

⁵⁸ Comission Recommendation 2003/361/EC//Official Journal of the European Union L 124, of 20 May 2003. – p.36.

Додаток 2. Фінансування заходів Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні, передбачених Державним бюджетом, у 2007 р.

За даними Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва⁵⁹ станом на 01.01.2008 на виконання заходів Національної програми Держкомпідприємництвом з передбачених Державним бюджетом України на 2007 рік 1 800 тис. грн. фактично використано 1796,445 тис. грн. (99,8% від передбаченого державним бюджетом обсягу фінансування) на:

- розроблення 3 методичних посібників: „Започаткування підприємницької діяльності”, „Право власності на майно суб’єктів підприємницької діяльності”, „Договірні відносини між суб’єктами підприємницької діяльності” (239,3 тис. грн.);

- проведення 45 семінарів з питань започаткування і ведення підприємницької діяльності, а саме: у Волинській, Сумській, Рівненській, Донецькій, Черкаській, Київській, Івано-Франківській областях, м. Севастополі – по 3 семінари, Тернопільській, Чернігівській областях – по 2 семінари, Хмельницькій, Житомирській, Львівській, Чернівецькій, Полтавській, Луганській, Вінницькій, Харківській, Закарпатській, Херсонській, Запорізькій, Миколаївській, Кіровоградській, Одеській, Дніпропетровській областях, АР Крим та м. Києві – по 1 семінару (1 213,160 тис. грн.);

- проведення 3 «круглих столів» на теми: «Фінансування діяльності малих та середніх підприємств», «Обмін досвідом щодо державної підтримки малого та середнього підприємництва в

⁵⁹Звіт про стан виконання Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні за 2007 рік // <http://www.dkrp.gov.ua>

Україні та Республіці Білорусь» та «Координація діяльності уряду України та донорської спільноти в сфері розвитку підприємництва» (45,0 тис. грн.);

- проведення 4 конференцій на теми: «Розвиток сільського туризму в Україні» (Луганська обл.), «Державна регуляторна політика. Особливості регулювання господарської діяльності на регіональному рівні» (м. Черкаси), «Бар'єри і можливості розвитку малого та середнього бізнесу в Україні» (м. Київ), «Урегулювання функціональних конфліктів у діяльності органів виконавчої влади: поєднання контрольних та господарських функцій», а також 2 форумів «Влада і бізнес – партнери» (м. м. Київ та Черкаси) (298,985 тис. грн.).

Додаток 3. Заходи щодо виконання Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні на 2005-2008 рр.⁶⁰

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
1. Удосконалення нормативно-правової бази у сфері підприємницької діяльності							
1. Розроблення проектів Законів України:		1. Розробка проектів законів України про внесення змін до Законів України "Про державну підтримку малого підприємства" і "Про національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні"	Врегулювання деяких питань щодо підтримки малого підприємства	1. Розроблення та супроводження проектів:		1. Розроблення та супроводження законопроектів:	
Про внесення змін до	Удосконалення механізму			Закону України "Про внесення	надання права малому	Про державний ринковий нагляд	приведення системи державного нагляду

⁶⁰ Джерело: Постанови Кабінету Міністрів України за 2005-2008 роки / <http://www.kmu.gov.ua>

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
Закону України "Про державну підтримку малого підприємництва"	правового регулювання та поліпшення умов діяльності фондів підтримки підприємництва			змін до Закону України "Про кредитні спілки"	підприємству та фермерському господарству набувати членства в кредитній спілці	у сфері технічного регулювання	за безпечністю продукції на внутрішньому ринку у відповідність із світовою практикою
Про внутрішню торгівлю	Створення умов для розвитку конкуренції та залучення інвестицій у сферу торгівлі, ліквідація правових, економічних та адміністративних перешкод упровадженні торговельної діяльності			Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України"	удосконалення правового регулювання функціонування дозвільної системи у сфері господарської діяльності	Про внесення змін до деяких законодавчих актів	удосконалення правового регулювання функціонування дозвільної системи у сфері господарської діяльності в частині порядку видачі документів дозвільного характеру
2. Супроводження проєктів Законів України:	Адаптація механізму регулювання господарських відносин до умов ринкових перетворень			Закону України "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва"	удосконалення спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва	Про внесення змін до Закону України "Про фермерське господарство"	удосконалення порядку надання державної підтримки фермерським господарствам
Про спрощену	Удосконалення			Закону України	врегулювання	Про внесення	удосконалення

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва	системи спрощеного оподаткування суб'єктів малого підприємництва			“Про основні засади державного контролю (нагляду) за господарською діяльністю в Україні”	процедури проведення перевірок суб'єктів господарювання, усунення дублювання контрольних функцій різними органами	змін до Закону України “Про особисте селянське господарство	правового регулювання діяльності особистих селянських господарств у частині підтримки та розвитку особистих селянських господарств
Про основні засади здійснення контролю за діяльністю суб'єктів господарювання	Зменшення необґрунтованого втручання органів, які виконують контролюючі функції, у діяльність підприємців			Закону України „Про внесення змін до Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців”	удосконалення та спрощення процедури реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців		
2. Формування єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємництва							

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
3. Створення аналітичного центру для проведення науково-дослідних робіт питань реалізації державної регуляторної політики	Удосконалення правового регулювання господарських та адміністративних відносин, підвищення рівня поінформованості підприємців з питань реалізації державної регуляторної політики	2. Забезпечення громадського обговорення проектів регуляторних актів, які безпосередньо впливають на підприємницьке середовище	Підвищення рівня об'єктивності та ефективності прийняття рішень щодо проектів регуляторних актів	2. Проведення публічних обговорень проектів регуляторних актів.	досягнення позитивних економічних результатів шляхом впровадження регуляторних актів	2. Проведення публічних обговорень проектів регуляторних актів	досягнення позитивних економічних результатів виконання регуляторних актів
4. Проведення семінарів з питань дотримання положення Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності"	Підвищення кваліфікації працівників органів виконавчої влади, до компетенції яких належить здійснення контролю за дотриманням вимог Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності"					3. Розроблення і затвердження методики визначення рейтингу малих та середніх підприємств	Удосконалення управління та підвищення конкурентоспроможності підприємств

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
5. Моніторинг розвитку підприємства	Підвищення ефективності проведення державної регуляторної політики у галузі розвитку підприємництва						
		3. Методичне забезпечення діяльності місцевих регуляторних органів з реалізації державної регуляторної політики у сфері підприємства	Підвищення ефективності державної регуляторної політики				
3. Активізація фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки малого підприємництва							
6. Розроблення проекту та затвердження програми надання фінансової підтримки	Збільшення обсягів фінансування та зменшення витрат суб'єктів малого підприємства	4. Залучення міжнародної технічної допомоги для виконання програм кредитування малого та	Організаційне забезпечення розширення можливостей доступу малого підприємства до позабюджетних фінансових систем	3. Залучення міжнародної технічної допомоги для підтримки розвитку кредитування малого бізнесу	розширення можливостей доступу малого підприємства до позабюджетних фінансових джерел	3. Залучення міжнародної технічної допомоги для підтримки розвитку малого підприємства	розширення можливостей доступу малого підприємства до участі в проектах (програмах) міжнародної технічної допомоги

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
суб'єктам малого підприємництва	а в регіонах	середнього бізнесу					
7. Виконання програми надання фінансової підтримки суб'єктам малого підприємництва	Забезпечення доступу малих підприємств до фінансових ресурсів, збільшення обсягів фінансування малого підприємництва в регіонах					4. Розширення функцій Українського державного фонду підтримки фермерських господарств щодо їх мікрокредитування	створення умов для збільшення обсягів мікрокредитування фермерських господарств
8. Залучення коштів для підтримки малого підприємництва	Організаційне забезпечення доступу малих підприємств до позабюджетних фінансових ресурсів, створення венчурних фондів тощо.						
9. Поширення досвіду малих підприємств, що успішно працюють за системою франчайзингу	Створення умов для реалізації пріоритетних напрямів розвитку малого підприємництва з використання						

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
	системи франчайзингу, активація процесу інтеграції малих і великих підприємств						
4. Сприяння створенню інфраструктури розвитку малого підприємництва							
10. Впровадження освітньої програми з питань підприємницької діяльності для широких верств населення	Залучення широких верств населення до здобуття знань, необхідних для започаткування та ведення власної справи, підвищення ефективності діяльності суб'єктів малого підприємництва в регіонах	5. Впровадження освітньої програми з питань підприємницької діяльності	Залучення широких верств населення до здобуття знань, необхідних для започаткування та ведення власної справи, підвищення ефективності діяльності суб'єктів малого підприємництва	4. Впровадження освітньої програми з підприємницької діяльності для підприємців та широких верств населення	залучення широких верств населення до набуття знань, необхідних для започаткування та ведення власної справи, підвищення ефективності діяльності суб'єктів малого підприємництва	5. Розроблення та забезпечення виконання освітньої програми з питань провадження підприємницької діяльності для підприємців та широких верств населення	залучення широких верств населення до отримання знань, необхідних для започаткування та ведення власної справи, підвищення ефективності діяльності суб'єктів малого підприємництва в регіонах

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
11. Організація за направленням служби зайнятості професійного навчання безробітних за професіями і спеціальностями, що необхідні для розвитку власної справи	Сприяння створенню суб'єктів малого підприємництва з числа безробітних			5. Поширення позитивного досвіду створення промислових територіально-галузевих виробничих систем (кластерів) у регіонах	розвиток малого підприємництва в різних галузях економіки, створення робочих місць, кооперація суб'єктів господарювання	6. Поширення досвіду створення промислових територіально-галузевих виробничих систем (кластерів) у регіонах	розвиток малого підприємництва в різних галузях економіки, створення робочих місць, кооперація суб'єктів господарювання

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
12. Створення та забезпечення діяльності центру з питань підприємництва при Українському фонді підтримки підприємництва та центрів сприйняття підприємництва в регіонах	Розроблення єдиних методологічних стандартів навчання підприємців, підвищення кваліфікації тренерів-консультантів з питань малого підприємництва	6. Проведення конференцій, семінарів, засідань за круглим столом, форумів, міжнародних зустрічей. Відзначення Дня підприємця із залученням суб'єктів малого підприємництва	Формування позитивної суспільної думки про мале підприємство, підвищення рівня поінформованості громадськості про проблеми малого підприємництва, сприяння розвитку економічного співробітництва суб'єктів малого підприємництва.			7. Організація професійного навчання безробітних за навчальними планами та програмами, що сприяють розвитку малого підприємництва та започаткуванню власної справи	залучення осіб, які перебувають на обліку в службі зайнятості, до підприємницької діяльності
13. Сприяння розвитку мережі навчально-ділових центрів, бізнес-центрів та бізнес-інкубаторів	Забезпечення фінансово-майнової та організаційно-методичної підтримки суб'єктів малого підприємництва	7. Розвиток мережі регіональних і місцевих фондів підтримки підприємництва	Запровадження прогресивного механізму кредитно-гарантійної та фінансової підтримки малого підприємництва	6. Організація професійного навчання осіб, які перебувають на обліку в державній службі зайнятості, за направленням цієї служби за професіями та спеціальностями, які необхідні для розвитку власної справи	залучення осіб, що перебувають на обліку в службі зайнятості, до підприємницької діяльності	8. Залучення до підприємницької діяльності інвалідів, жінок, молоді, звільнених у запас військовослужбовців, безробітних, жителів сільської місцевості	збільшення кількості суб'єктів малого підприємництва серед слабо захищених верств населення, створення нових робочих місць, усунення соціальної напруженості

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
14. Організація навчальних курсів з питань оформлення документів та бізнес-планів для отримання мікро-кредитів	Забезпечення підготовки суб'єктами малого підприємництва документів для отримання мікро-кредитів	8. Сприяння створення у регіонів мережі бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів (у тому числі серед молодіжних), ресурсних, консультаційних центрів тощо.	Створення умов для розвитку підприємництва (в тому числі серед молоді), зменшення рівня безробіття шляхом залучення незахищених верств населення до підприємницької діяльності	7. Залучення до підприємницької діяльності незахищених верств населення (інвалідів, жінок, молоді, звільнених у запас військовослужбовців, безробітних, жителів сільської місцевості)	збільшення кількості суб'єктів малого підприємництва серед незахищених верств населення, створення нових робочих місць, усунення соціальної напруженості	9. Поширення інформації про потенційні можливості малого підприємництва, надання допомоги у пошуку ділових партнерів, сприяння розширенню експорту виготовленої продукції	просування продукції, виготовленої вітчизняними суб'єктами малого підприємництва на зовнішні ринки збуту, збільшення обсягу експорту продукції суб'єктами малого підприємництва, залучення зарубіжних інвестицій в економіку України
15. Забезпечення функціонування в регіонах телефонної "гарячої лінії" для підприємців	Удосконалення системи надання інформаційних послуг суб'єктам малого підприємництва	9. Проведення виставок і ярмарків продукції, виробленої суб'єктами малого підприємництва	Стимулювання випуску конкурентоспроможної продукції вітчизняних підприємств	8. Поширення інформації про потенційні можливості малого підприємництва, надання допомоги у пошуку ділових партнерів, сприяння розширенню експорту виробленої продукції	просування продукції, виготовленої вітчизняними суб'єктами малого бізнесу, на зовнішні ринки збуту, збільшення експорту продукції підприємствами малого бізнесу, залучення зарубіжних інвестицій в економіку України	10. Сприяння розвитку мережі бізнес-центрів та бізнес-інкубаторів	створення умов для організації підприємницької діяльності суб'єктів малого підприємництва, поширення передового досвіду розвитку підприємництва, розширення обсягу послуг, що надаються малому бізнесу

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
16. сприяння розвитку мережі фондів підтримки підприємства	Запровадження прогресивних механізмів фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва в регіонах	10. Проведення всеукраїнського конкурсу бізнес-планів підприємницької діяльності серед молоді та Всеукраїнського конкурсу "Молодий підприємець року"	Підвищення ділової активності молоді, розвиток її творчого потенціалу та підтримка підприємницьких ініціатив	9. Сприяння розвитку мережі навчально-ділових центрів, бізнес-центрів та бізнес-інкубаторів	створення умов для організації підприємницької діяльності суб'єктів малого підприємництва, поширення передового досвіду розвитку підприємництва, збільшення обсягу послуг, що надаються малому бізнесу	11. Забезпечення функціонування в регіонах інформаційної служби "гаряча лінія" для підприємців	розвиток системи інформаційного забезпечення та надання інформаційних послуг суб'єктам малого підприємництва
17. забезпечення створення промислових територіально-галузових виробничих систем (кластерів) у регіонах	Розвиток малого підприємництва в різних галузях економіки, створення робочих місць, організація кооперації між суб'єктами малого підприємництва	11. залучення інвестицій у розвиток малого підприємництва, підтримка діяльності венчурних фондів	Сприяння розвитку малого підприємництва шляхом залучення коштів вітчизняних та іноземних інвесторів, мобілізація фінансових ресурсів для підтримки інноваційної діяльності малих підприємств	10. Забезпечення функціонування в регіонах інформаційної служби "гаряча лінія" для підприємців	розвиток системи інформаційного забезпечення та надання інформаційних послуг суб'єктам малого підприємництва	12. Проведення Всеукраїнського конкурсу бізнес-планів підприємницької діяльності серед молоді	підтримка підприємницької ініціативи молоді, сприяння створенню і забезпечення діяльності молодіжних підприємств
18. Забезпечення підтримки	Створення робочих місць, зменшення соціальної	12. Створення в регіонах територіально-	Розвиток малого підприємства в різних галузях	11. Сприяння розвитку мережі регіональних і	створення нових та сприяння діючим регіональним і	13. Проведення конференцій, нарад, засідань	формування позитивної суспільної думки

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
інвестиційно-інноваційних проектів суб'єктів малого підприємництва, що провадять діяльність відповідно до пріоритетних напрямків розвитку економіки	напруженості, підтримка інноваційної діяльності підприємств, збільшення надходження коштів до бюджетів усіх рівнів	галузевих виробничих систем (кластерів)	економіки, створення робочих місць, кооперація суб'єктів господарювання	місцевих фондів підтримки підприємництва	місцевим фондам підтримки підприємництва, методичне супроводження їх діяльності	за круглим столом, форумів, виставок та ярмарків за участю представників малого підприємництва, відзначення Дня підприємця	про мале підприємництво, підвищення інформованості громадськості про проблеми малого підприємництва, сприяння розвитку економічного співробітництва суб'єктів малого підприємництва
19. Поширення інформації про потенційні можливості малого підприємництва, надання допомоги щодо пошуку ділових партнерів, сприяння розширенню експорту виробленої	Підвищення ділової активності суб'єктів малого підприємництва, поліпшення міжнародного іміджу вітчизняних малих підприємств, зростання експортного потенціалу	13. Сприяння виробничій кооперації на умовах франчайзингу та інших форм використання підприємцями торговельних марок провідних фірм	Запровадження механізму виробничої кооперації між великими та малими підприємствами, підвищення конкурентоспроможності малих підприємств	12. Проведення Всеукраїнського конкурсу бізнес-планів підприємницької діяльності серед молоді	підтримка підприємницької ініціативи молоді, сприяння створенню та організації діяльності молодіжних підприємств	14. Підтримка діяльності громадських приймалень, громадських колегій, інституту уповноважених з питань захисту прав підприємців	посилення ролі та значення підприємницьких громадських організацій у розв'язанні проблем суб'єктів малого підприємництва

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
продукції							
20. Сприяння розвитку молодіжного підприємництва	Підготовка молоді та надання практичної допомоги для організації власного бізнесу	14. Поширення інформації про потенційні можливості малого підприємства, надання допомоги у пошуку ділових партнерів, сприяння збільшенню обсягів експорту продукції	Підвищення ділової активності суб'єктів малого підприємництва, поліпшення міжнародного іміджу. Вітчизняних малих підприємств, зростання експортного потенціалу	13. Проведення конференцій, нарад, засідань за круглим столом, форумів, виставок та ярмарків за участю представників малого підприємництва, відзначення Дня підприємця	формування позитивної суспільної думки про мале підприємництво, інформування громадськості про проблеми малого підприємництва, сприяння розвитку економічного співробітництва суб'єктів малого підприємництва	15. Проведення у березні—квітні засідання робочої групи з питань малого та середнього підприємництва в рамках головування України в Організації чорноморського економічного співробітництва	обмін досвідом з питань розвитку підприємництва в рамках Організації чорноморського економічного співробітництва, сприяння розвитку економічного співробітництва суб'єктів малого підприємництва України та країн-членів Організації чорноморського економічного співробітництва
21. Проведення серед молоді всеукраїнського конкурсу бізнес-планів	Підтримка підприємницьких ініціатив молоді, сприяння створенню і забезпеченню	15. Організація професійного навчання осіб, які перебувають	Залучення осіб, які перебувають на обліку в службі зайнятості, до підприємницької діяльності	14. Підтримка діяльності громадських організацій у розв'язанні проблем суб'єктів	посилення ролі та значення громадських організацій у розв'язанні проблем суб'єктів	16. Забезпечення отримання Україною статусу спостерігача у Робочій групі з	обмін досвідом надання державної підтримки малому підприємництву, співробітництва між малими та

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
та Всеукраїнсько го конкурсу "Молодий підприємець року"	діяльності молодіжних підприємств	на обліку в службі зайнятості, за направленням и цієї служби за професіями та спеціальностями, що сприяють розвитку власної справи		уповноважених з питань захисту прав підприємців	підприємництва	питань розвитку малого бізнесу та підприємництва Організації економічного співробітництва та розвитку	середніми підприємствами країн—членів Організації економічного співробітництва та розвитку
22. Проведення конференцій, семінарів, засідань за "круглими столами", форумів, Дня підприємця, міжнародних зустрічей, виставок та ярмарків за участю представників малого підприємства	Формування позитивної суспільної думки про мале підприємство, підвищення рівня поінформованості громадськості про проблеми малого підприємства, сприяння розвитку економічного співробітництва суб'єктів малого підприємства	16. Приведення у відповідність з вітчизняною професійно-класифікаційною системою найменування робіт, посад, професій та функціональних обов'язків працівників, які використовуються у сфері малого підприємства згідно з вітчизняною професійно-класифікаційною системою	Застосування найменування робіт., посад, професій та функціональних обов'язків працівників, які використовуються у сфері малого підприємства згідно з вітчизняною професійно-класифікаційною системою			17. Організація проведення аналітичного огляду стану впровадження в Україні принципів Європейської хартії для малих підприємств	вироблення єдиного підходу до формування державної політики розвитку підприємства на основі принципів Європейської хартії малих підприємств

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
		a					
23. Організація роботи громадських приймалень, громадських колегій, інституту уповноважених з питань захисту прав підприємців для забезпечення підтримки малого підприємства	Посилення ролі та значення підприємницьких громадських організацій у розв'язанні проблем суб'єктів малого підприємництва	17. Створення та забезпечення функціонування "гарячої лінії" для підприємців у місцевих органах виконавчої влади	Удосконалення системи надання інформаційних послуг суб'єктам малого підприємництва				
24. Впровадження на малих підприємствах систем управління якістю та екологічного управління відповідно до вимог гармонізовани	Підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, що виробляється малими підприємствами	18. Залучення міжнародної технічної допомоги для забезпечення діяльності центрів з видачі документів дозвільного характеру за принципом	Підвищення ефективності та оперативності центрів з видачі документів дозвільного характеру				

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
х ³ міжнародними національними стандартами		організаційної єдності					
		19. Створення і сертифікація відповідно до національних або міжнародних стандартів систем управління якістю та екологічного управління	Удосконалення системи менеджменту та підвищення конкурентоспроможності малих підприємств				
5. Впровадження регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва (Проведення регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва)							
25. Сприяння відродженню народних промислів	Підтримка підприємств, створення робочих місць, відродження національних традицій	20. Розвиток міжнародного співробітництва у сфері малого та середнього підприємництва	Удосконалення системи державної підтримки малого підприємництва на основі використання зарубіжного досвіду, створення позитивного іміджу представників	15. Сприяння розвитку народних промислів та ремісництва	створення та підтримка існуючих малих підприємств у сфері народних промислів, відродження національних традицій, створення нових робочих місць	18. Сприяння розвитку народних промислів та ремесел	утворення та підтримка малих підприємств у сфері народних промислів, відродження національних традицій, створення нових робочих місць

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
			українського малого та середнього підприємництва шляхом поширення повної та достовірної інформації, встановлення ділових контактів між суб'єктами малого та середнього підприємництва				
26. Забезпечення розвитку сільського туризму	Створення сприятливих умов для надання суб'єктами малого підприємництва якісних послуг у галузі сільського та екологічного туризму, зокрема проведення рекламної кампанії, видання туристичного альманаху, каталогів	21. Стимулювання розвитку малого підприємництва в сільській місцевості	Розв'язання проблеми зайнятості населення в сільській місцевості, підвищення якості та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції	16. Сприяння розвитку сільського туризму	створення умов для надання якісних послуг суб'єктами малого підприємництва в галузі сільського туризму	19. Сприяння розвитку сільського туризму	створення умов для надання якісних послуг суб'єктами малого підприємництва в галузі сільського туризму
27. Сприяння розвитку підприємств	Надання спеціалізованих консультативних	22. Організація випуску	Поширення позитивного досвіду розвитку	17. Сприяння розвитку підприємництва	розв'язання проблеми зайнятості	20. Сприяння розвитку підприємництва	розв'язання проблеми зайнятості

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
ва в сільській місцевості	послуг з питань провадження підприємницької діяльності в сільській місцевості, створення робочих місць, підтримка малих підприємств, які переробляють сільськогосподарськ у продукцію	періодичних видань для висвітлення проблем розвитку підприємництв а та реалізації державної регуляторної політики	підприємництва	в сільській місцевості	населення в сільській місцевості, підвищення якості та конкурентоспроможності сільськогосподарськ ої продукції	в сільській місцевості	населення в сільській місцевості, підвищення якості та конкурентоспроможності сільськогосподарськ ої продукції
28. Сприяння розвитку малого підприємництва в малих містах	Забезпечення соціально-економічного розвитку малих міст, у тому числі за рахунок власних фінансових, матеріальних, трудових, природних та інших ресурсів	23. Сприяння висвітленню засобами масової інформації проблем розвитку малого підприємництва та реалізації державної регуляторної політики	Підвищення рівня поінформованості суспільства з проблем розвитку малого підприємництва та реалізації державної регуляторної політики	18. Сприяння висвітленню засобами масової інформації у межах державного замовлення проблем розвитку підприємництва та реалізації державної регуляторної політики	підвищення рівня поінформованості суспільства щодо проблем розвитку підприємництва та реалізації державної регуляторної політики	21. Висвітлення у засобах масової інформації в межах державного замовлення проблем розвитку малого підприємництва та реалізації державної регуляторної політики	підвищення рівня поінформованості населення з проблем розвитку підприємництва та реалізації державної регуляторної політики
29. Організація теле- і радіопрограм для	Висвітлення проблем розвитку малого підприємництва та сприяння усуненню			19. Організація підготовки та випуску періодичних видань, в яких	поширення досвіду розвитку підприємництва		

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
висвітлення проблем розвитку малого підприємництва та ходу проведення єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємницької діяльності	їх причин			висвітлюються проблеми розвитку підприємництва та реалізації державної регуляторної політики			
30. Організація випуску періодичних видань, що висвітлюють проблеми розвитку малого підприємництва	Поширення досвіду організації підприємницької діяльності та надання консультацій суб'єктам малого підприємництва						
31. Забезпечення відання довідкової та консультаційн	Підвищення рівня освіти підприємців та фахівців органів виконавчої влади, що забезпечують						

2005		2006		2007		2008	
Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат	Зміст заходу	Очікуваний результат
ої літератури з питань організації підприємницької діяльності	підтримку розвитку малого підприємництва						
32. Забезпечення проведення щорічної науково-практичної конференції з питань розвитку малого підприємництва та проведення єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємницької діяльності	Поширення позитивного досвіду розвитку малого підприємництва у виробничій, науково-технічній та інших сферах національної економіки						

Додаток 4. Вплив рівня фінансування регіональних програм розвитку малого підприємництва на зростання кількості МП за регіонами України

Таблиця 1. Рівень фінансування регіональних програм розвитку малого підприємництва за рахунок обласного (міського) бюджету⁶¹

Адміністративно-територіальні одиниці	2004		2005		2006		2007	
	Фактично профінансовано з обласних бюджетів, тис.грн	Зростання/зменшення до попереднього року, %	Фактично профінансовано з обласних бюджетів, тис.грн	Зростання/зменшення до попереднього року, %	Фактично профінансовано з обласних бюджетів, тис.грн	Зростання/зменшення до попереднього року, %	Фактично профінансовано з обласних бюджетів, тис.грн	Зростання/зменшення до попереднього року, %
АРК	66,8	-6,3	980,3	1367,5	2044,1	+108,5	1458,4	-28,7
Вінницька	7576,8	49	2200,0	-71	800,0	-63,6	1040,0	+30
Волинська	607,5	2,97	300,0	-50,6	492,6	+64,2	560,0	+13,7
Дніпропетровська	740,0	47,4	320,0	-56,8	430,0	+34,3	670,3	+55,9
Донецька	280,0	-3,6	279,5	-0,18	199,7	-28,6	396,3	+98,4
Житомирська	217,0	66,9	120,0	-44,7	165,0	+37,5	200,0	+21,2
Закарпатська	400,5	-52,9	40,0	-90	7,0	-82,5	115,1	+1544,3
Запорізька	308,4	-35,3	250	-18,9	2400,0	+860	130,4	-94,6
Івано-Франківська	734,8	-28,2	700,0	-4,7	800,0	+14,3	650,0	-18,8

⁶¹ **Джерела:** Інформація про виконання в Україні заходів регіональних програм розвитку малого підприємництва за 2003-2004 роки; Інформація про виконання в Україні заходів регіональних програм розвитку малого підприємництва за 2005 – 2006 роки; Інформація про виконання в Україні заходів регіональних програм розвитку малого підприємництва на 2007 – 2008 роки за підсумками 2007 року// <http://me.kmu.gov.ua>

Закінчення таблиці 1

Адміністративно-територіальні одиниці	2004		2005		2006		2007	
	Фактично профінансовано з обласних бюджетів, тис.грн	Зростання/зменшення до попереднього року, %	Фактично профінансовано з обласних бюджетів, тис.грн	Зростання/зменшення до попереднього року, %	Фактично профінансовано з обласних бюджетів, тис.грн	Зростання/зменшення до попереднього року, %	Фактично профінансовано з обласних бюджетів, тис.грн	Зростання/зменшення до попереднього року, %
Київська	322,2	52	11,5	-96,4	0,1	-99,1	39,5	+39400
Кіровоградська	696,8	11,1	550,0	-21,1	639,5	+16,3	450,0	-29,6
Луганська	2082,4	539,8	677,3	-67,5	378,6	-44,1	290,4	-23,3
Львівська	656,8	-56,4	300,0	-54,3	280,0	-6,7	345,9	+23,5
Миколаївська	672,0	-9	209,9	-68,8	206,6	-1,6	414,8	+100,7
Одеська	5732,0	64,8	2037,0	-64,5	1543,1	-24,2	354,2	-77
Полтавська	766,4	32,1	250,0	-67,4	194,0	-22,4	250,0	+28,9
Рівненська	297,7	-9,6	121,0	-59,4	134,3	+11	252,9	+88,3
Сумська	149,2	-31,1	2,5	-98,3	100,0	+3900	268,9	+168,9
Тернопільська	345,0	2,99	100,0	-71	150,0	+50	148,5	-1
Харківська	671,1	9,1	43,0	-93,6	50,0	+16,3	300,0	+500
Херсонська	997,7	252,5	100,0	-90	199,9	+99,9	247,5	+23,8
Хмельницька	1425,7	284,6	1656	16,2	1776,8	+7,3	927,4	-47,8
Черкаська	626,7	-15,2	500,0	-20,2	300,0	-40	200,0	-33,3
Чернівецька	363,7	76,2	73,1	-79,9	100,0	+36,7	189,2	+89,2
Чернігівська	363,4	-55,1	150,0	-58,7	150,0	0	385,0	+156,7
м. Київ	26115,2	65	44740,0	71,3	45498,6	+1,7	37251,4	-18,1
м. Севастополь	0	0	0	0	0	0	100,0	100
Всього	53215,8	44,9	56710,4	6,5	59039,8	+4,1	47636,1	-19,3

Таблиця 2. Динаміка кількості малих підприємств за регіонами України у 2004-2007рр.⁶²

Адміністрати вно- територіальн і одиниці	2004		2005		2006		2007	
	Кількіс ть МП	Зростання/зменш ення до попереднього року, %	Кількіс ть МП	Зростання/зменш ення до попереднього року, %	Кількіс ть МП	Зростання/зменш ення до попереднього року, %	Кількіс ть МП	Зростання /зменшенн я до попереднь ого року, %
АРК	14197	2,1	14566	2,6	15612	7,1	16071	2,9
Вінницька	7540	3,6	7811	3,6	7882	0,9	7949	0,85
Волинська	4739	4,8	4723	-0,3	4797	1,5	4917	2,5
Дніпропетровс ька	18960	2,1	19424	2,4	20453	5,2	21607	5,6
Донецька	26020	0,03	26004	-0,1	25958	-0,17	26004	0,18
Житомирська	6019	0,9	6079	1	6111	0,53	6132	0,34
Закарпатська	7554	14,9	7802	3,3	7796	-0,07	7564	-2,98
Запорізька	10839	1,0	11577	6,8	11718	1,2	12625	7,7
Івано- Франківська	7259	-0,4	7445	2,6	7628	2,5	7704	1
Київська	8994	3,6	10052	11,8	11153	10,95	12164	9,1
Кіровоградськ а	5450	0,3	5518	1,2	5556	0,69	5649	1,7

⁶² Джерело: Регіональний аспект розвитку малих підприємств в Україні у 2007 році// Експрес-випуск Держкомстату України №164 від 14.07.2008 р./ <http://www.ukrstat.gov.ua>

Адміністрати вно- територіальн і одиниці	2004		2005		2006		2007	
	Кількіс ть МП	Зростання/зменш ення до попереднього року, %	Кількіс ть МП	Зростання/зменш ення до попереднього року, %	Кількіс ть МП	Зростання/зменш ення до попереднього року, %	Кількіс ть МП	Зростання /зменшен ня до попереднь ого року, %
Луганська	10267	0,98	10332	0,63	10608	2,7	11102	4,7
Львівська	16191	4,8	16355	1,0	17369	6,2	18372	5,8
Миколаївська	7723	0,8	7897	2,3	8153	3,2	8659	6,2

Закінчення таблиці 2

Адміністратив но- територіальні одиниці	2004		2005		2006		2007	
	Кількіс ть МП	Зростання/зменше ння до попереднього року, %	Кількіс ть МП	Зростання/зменше ння до попереднього року, %		Кількіс ть МП	Зростання/зменше ння до попереднього року, %	
Одеська	14126	7,7	14979	6,0	16110	7,6	17319	7,5
Полтавська	7559	1,5	7667	1,4	8069	5,2	8599	6,6
Рівненська	4743	2,1	4958	4,5	4953	-0,1	4975	0,4
Сумська	5846	1,5	5921	1,3	6003	1,4	5966	- 0,6 2
Тернопільська	4292	3,5	4403	2,6	4516	2,5	4759	5,4
Харківська	18124	6,6	18814	3,8	19369	2,9	20489	5,8
Херсонська	6182	0,8	6228	0,7	6220	-0,1	6428	3,3

Хмельницька	5833	4,0	6106	4,7	6296	3,1	6522	3,6
Черкаська	5851	1,9	5914	1,1	6040	2,1	6321	4,7
Чернівецька	3881	3,9	4120	6,2	4277	3,8	4408	3,1
Чернігівська	4961	2,8	5068	2,2	5161	1,8	5355	3,8
м. Київ	47711	8,7	52621	10,3	56854	8,0	63275	11, 3
м. Севастополь	2537	4,3	2725	7,4	2736	0,4	3076	12, 4
Україна	283398	3,9	295109	4,1	30739 8	4,2	324011	5,4

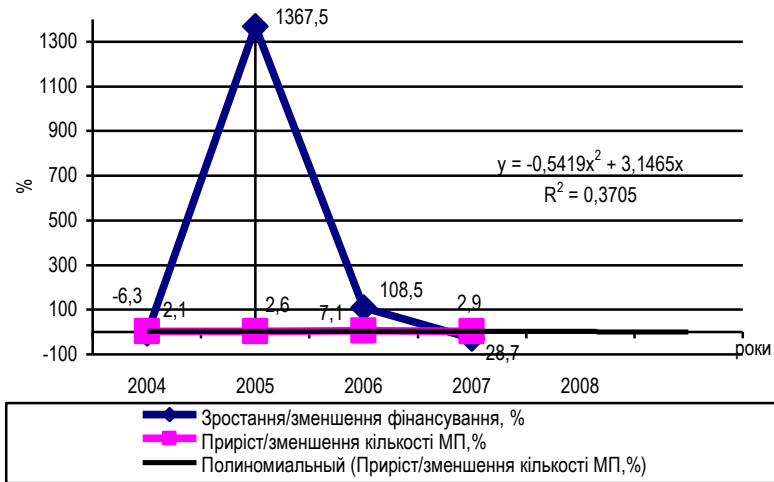

Рис.1. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Автономній Республіці Крим

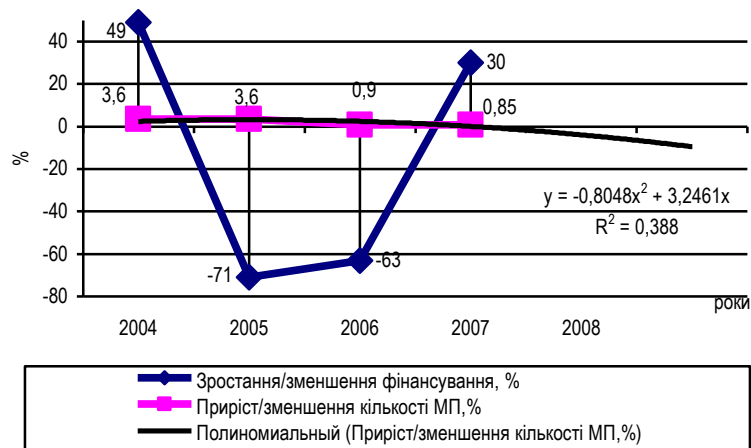

Рис.2. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Вінницькій області

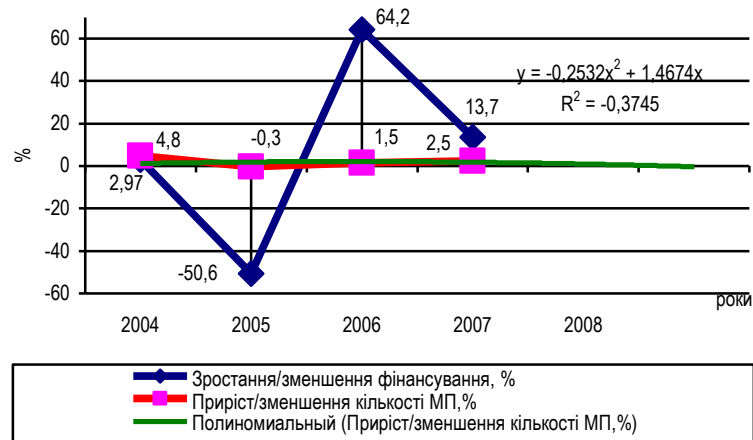

Рис.3. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Волинській області

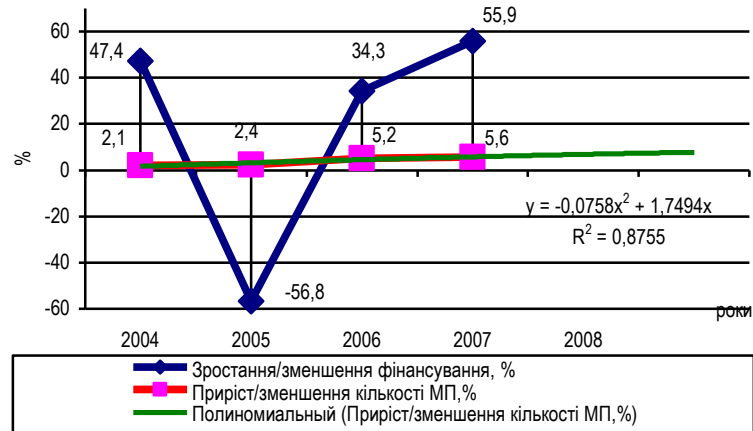

Рис.4. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Дніпропетровській області

Рис.5. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Донецькій області

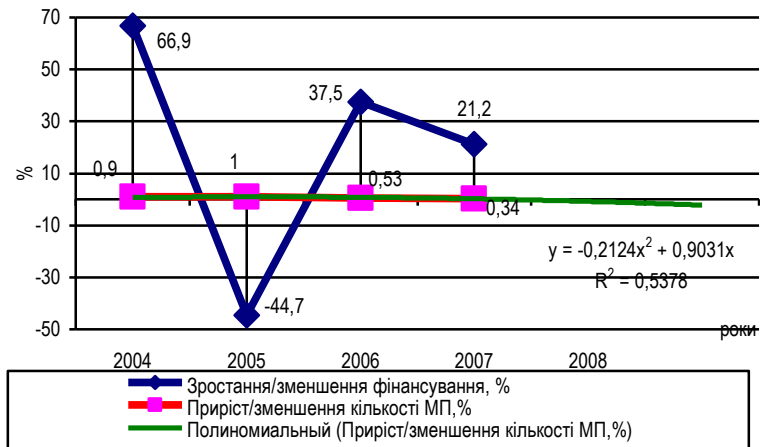

Рис.6. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Житомирській області

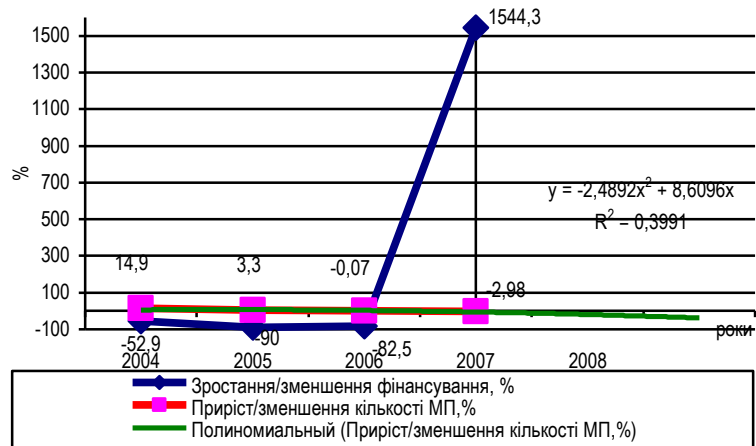

Рис.7. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Закарпатській області

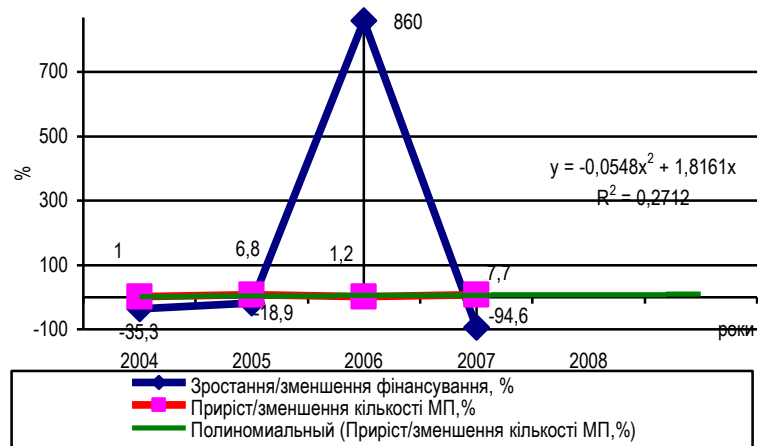

Рис.8. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Запорізькій області

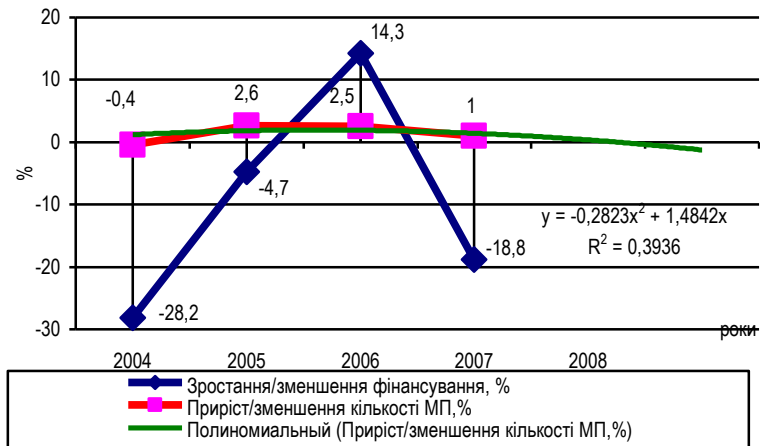

Рис.9. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Івано-Франківській області

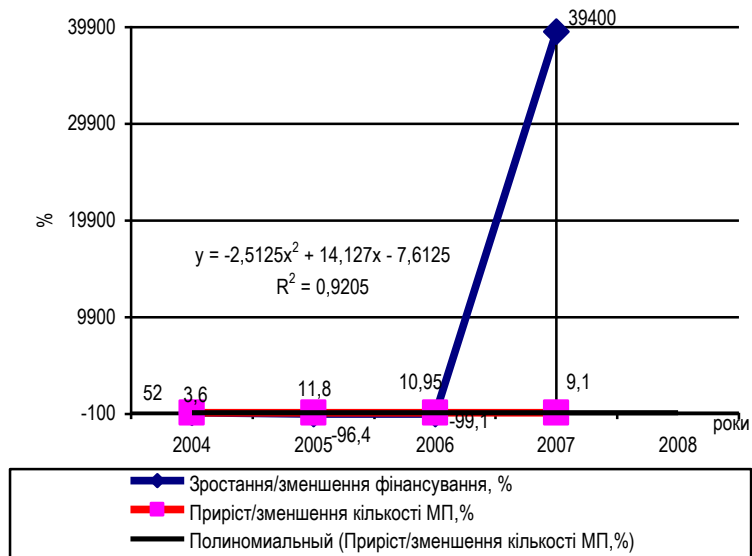

Рис.10. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Київській області

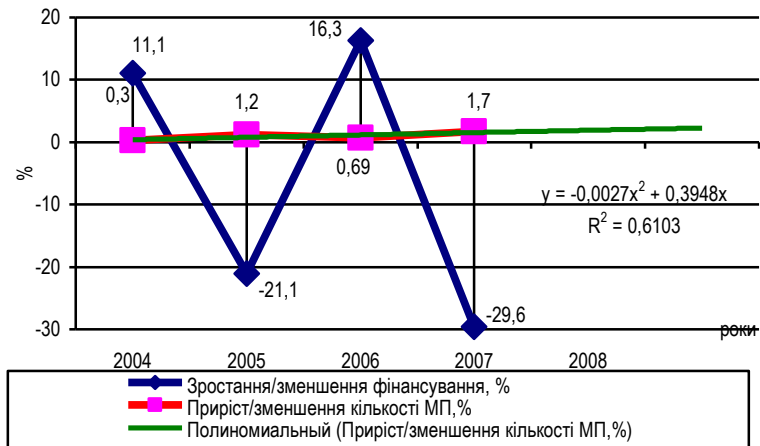

Рис.11. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Кіровоградській області

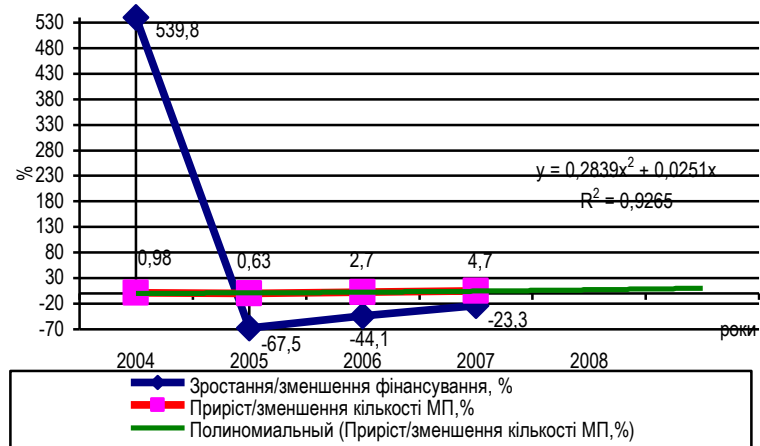

Рис.12. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Луганській області

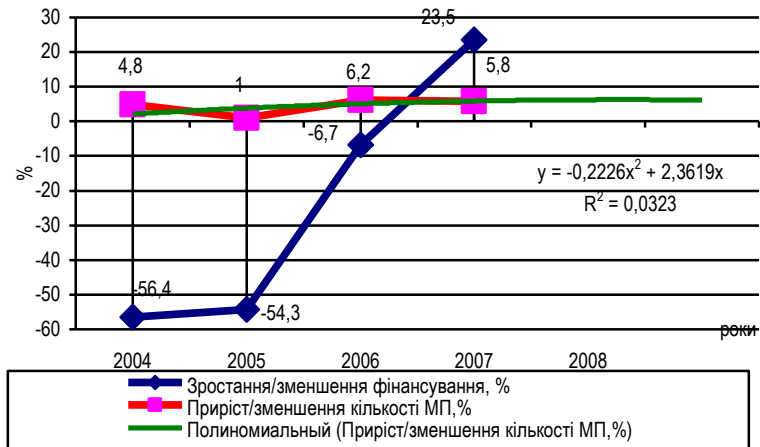

Рис.13. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Львівській області

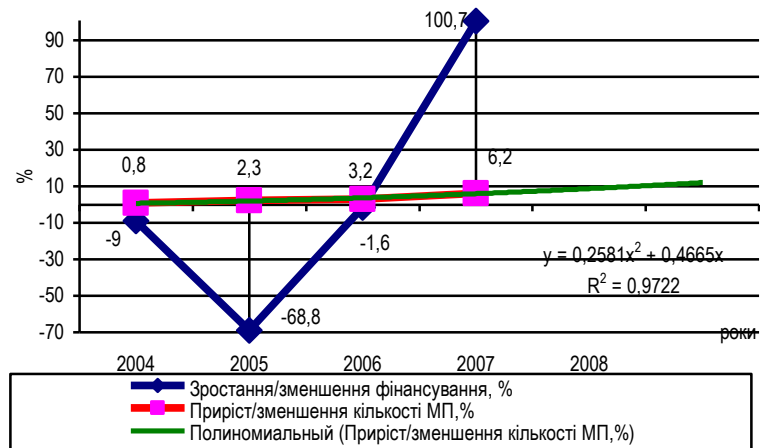

Рис.14. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Миколаївській області

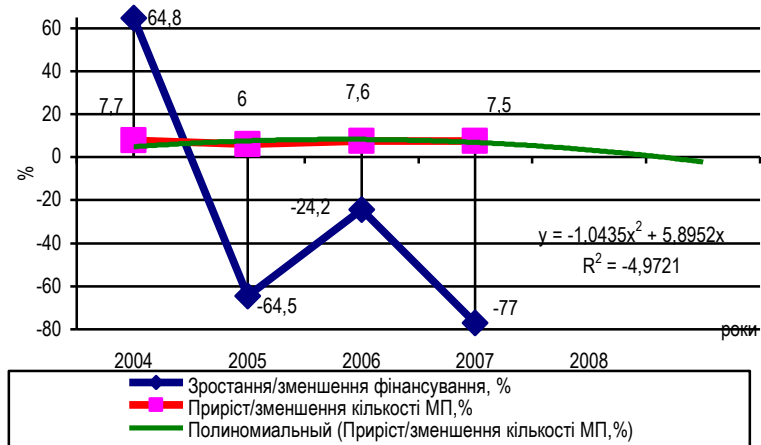

Рис.15. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Одеській області

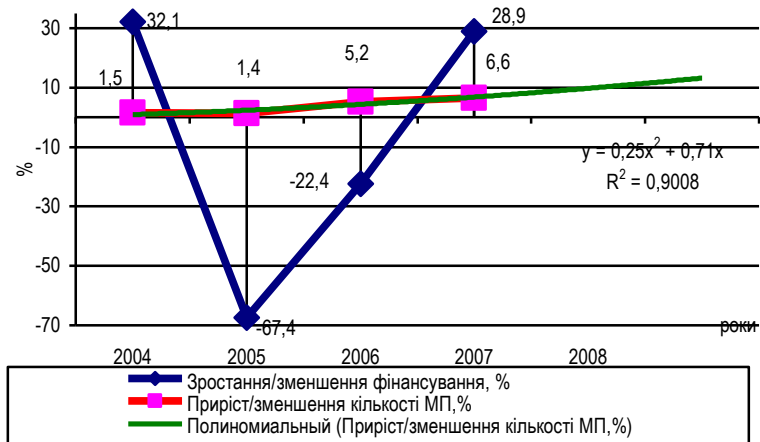

Рис.16. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Полтавській області

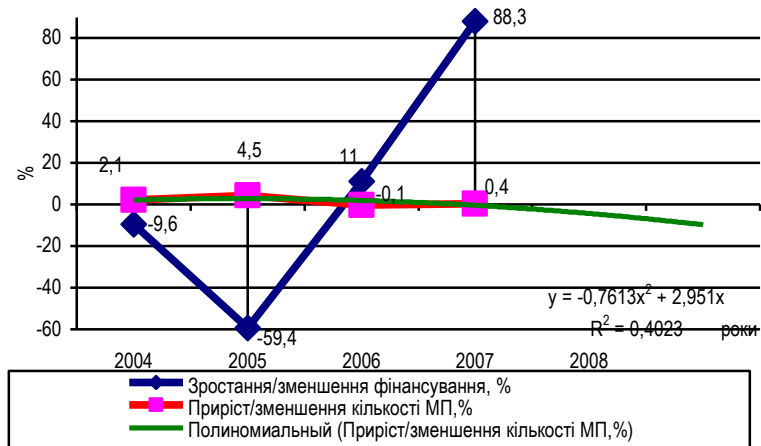

Рис.17. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Рівненській області

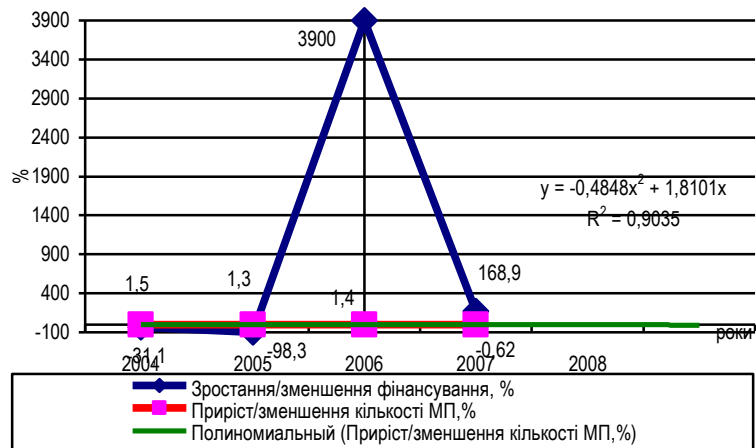

Рис.18. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Сумській області

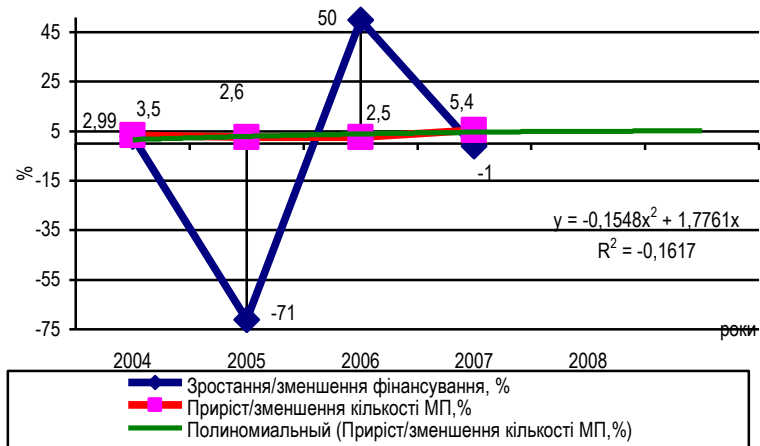

Рис.19. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Тернопільській області

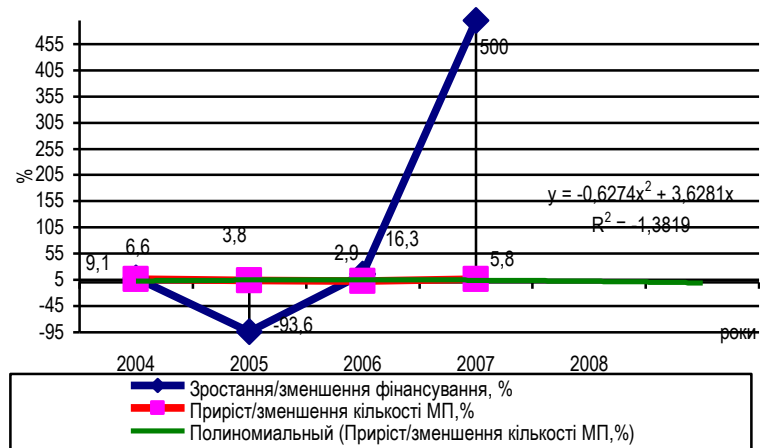

Рис.20. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Харківській області

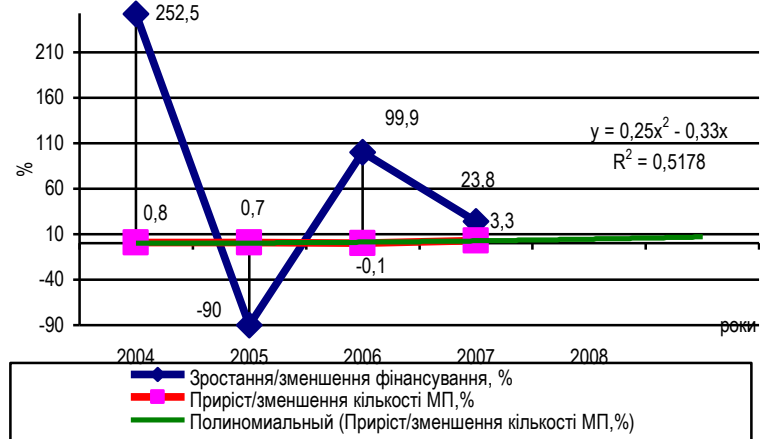

Рис.21. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Херсонській області

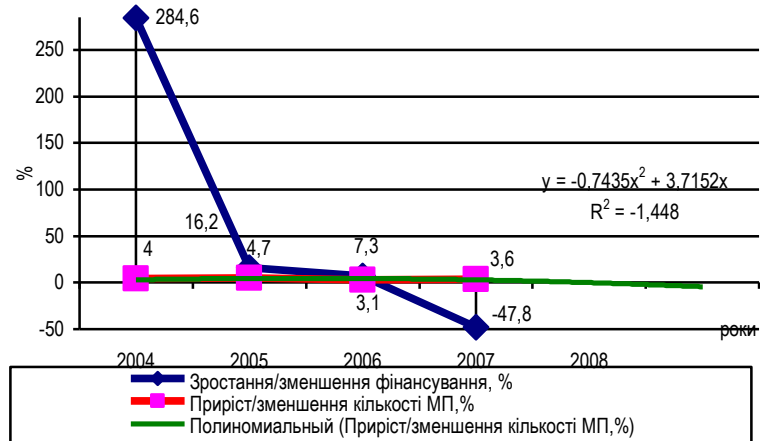

Рис.22. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Хмельницькій області

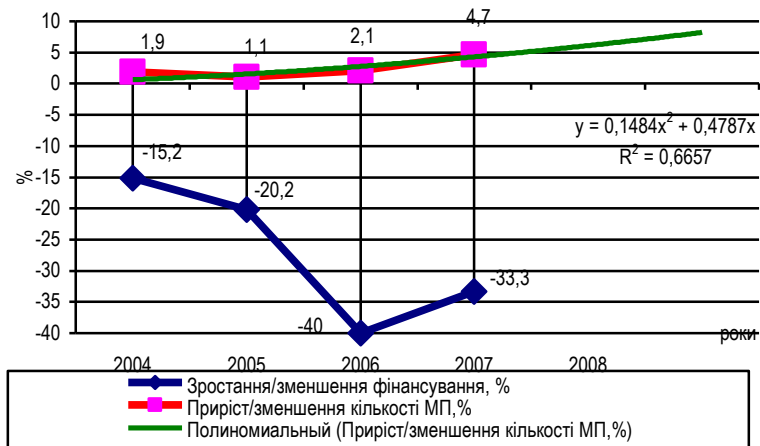

Рис.23. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Черкаській області

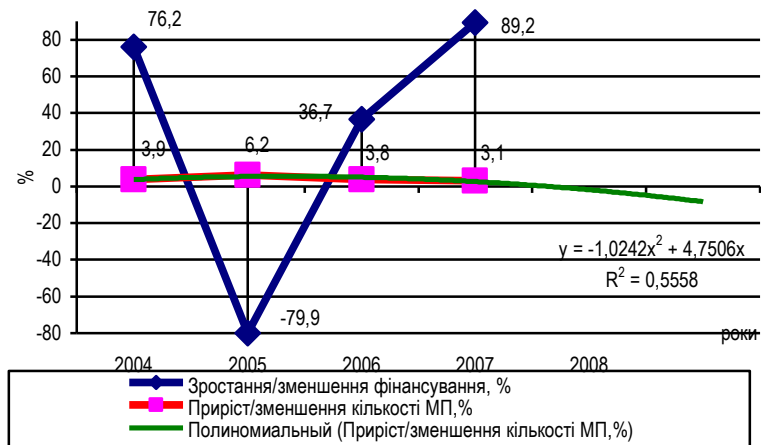

Рис.24. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Чернівецькій області

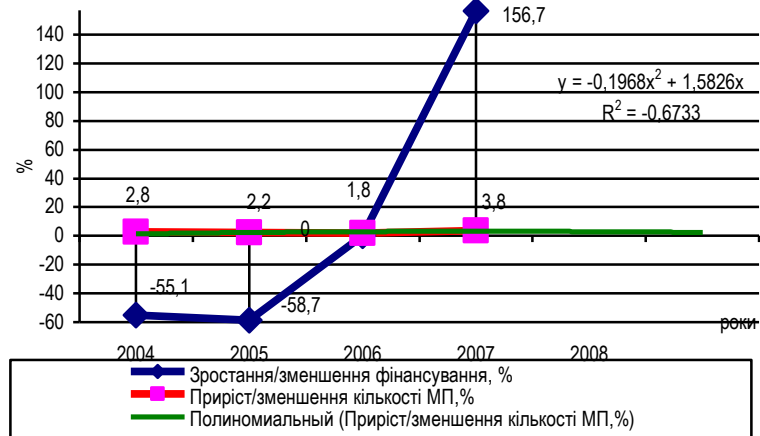

Рис.25. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в Чернігівській області

Рис.26. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в м. Київ

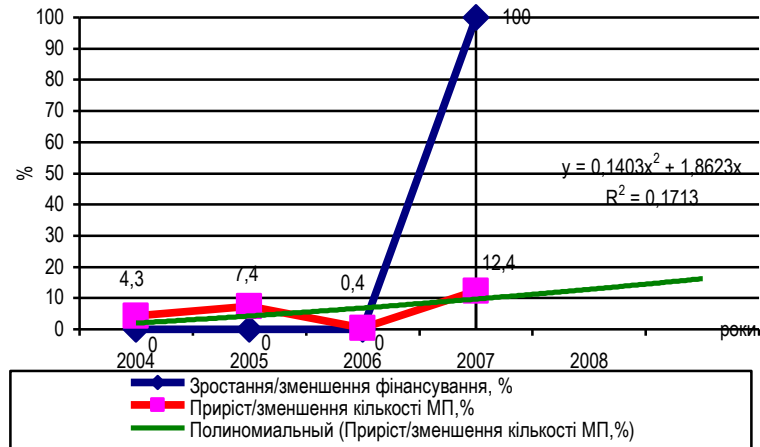

Рис.27. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в м. Севастополь

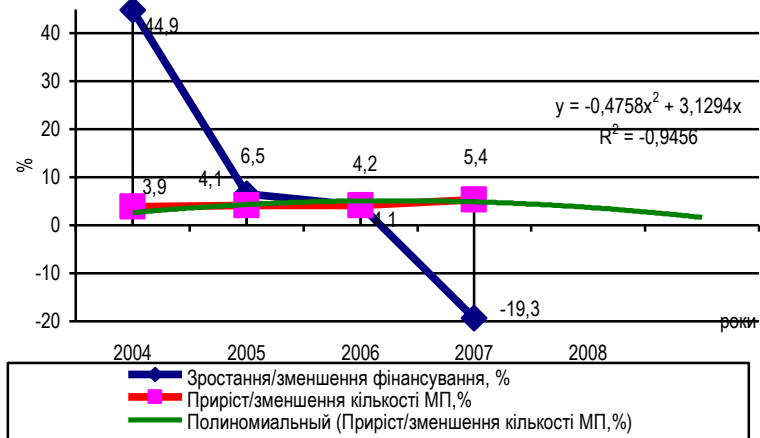

Рис.28. Вплив рівня фінансування регіональних програм підтримки (РПП) на зростання кількості МП в цілому по Україні

Наукове видання

Бутенко Анатолій Іванович

Сараєва Ірина Миколаївна

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПІДТРИМКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА**